

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Promocijas darba
kopsavilkums

Summary of
Doctoral Thesis

Elīna Zivtiņa

**NOZIEDŽĪGI NODARĪJUMI
PRET TIKUMĪBU UN
DZIMUMNEAIZSKARAMĪBU:
KVALIFIKĀCIJAS UN
PIEMĒROŠANAS PROBLĒMASPEKTI**

**CRIMINAL OFFENCES AGAINST
MORALITY AND SEXUAL INVIOLABILITY:
PROBLEMATIC ASPECTS OF QUALIFICATION
AND IMPLEMENTATION**

Rīga 2025

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

JURIDISKĀ FAKULTĀTE

Elīna Zivtiņa

**NOZIEDŽĪGI NODARĪJUMI
PRET TIKUMĪBU UN
DZIMUMNEAIZSKARAMĪBU:
KVALIFIKĀCIJAS UN PIEMĒROŠANAS
PROBLĒMASPEKTI**

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

Doktora grāda iegūšanai tiesību zinātnes nozarē
Apakšnozare: krimināltiesības

Rīga 2025

Promocijas darbs izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē laika posmā no 2021. gada līdz 2025. gadam.

Darbs sastāv no ievada, četrām nodaļām, kopsavilkuma un izmantotās literatūras, normatīvo tiesību aktu un juridiskās prakses saraksta un viena pielikuma.

Darba forma: disertācija tiesību zinātnes nozarē, krimināltiesību apakšnozarē.

Darba zinātniskā vadītāja: profesore *Dr. iur. Valentija Liholaja*.

Darba recenzenti:

- 1) profesors *Dr. iur. Jānis Teivāns-Treinovskis*, Daugavpils Universitāte;
- 2) profesore *Dr. iur. Sandra Kaija*, Rīgas Stradiņa Universitāte;
- 3) profesors habil. *Dr. iur. Gintaras Švedas (Gintaras Švedas)*, Viļņas Universitāte.

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2025. gada 24. novembrī, plkst. 14:00, Latvijas Universitātes Tiesību zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Raiņa bulvārī 19.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Latvijas Universitātes Bibliotēkā Rīgā, Kalpaka bulvārī 4.

Latvijas Universitātes
Tiesību zinātnes nozares promocijas
promocijas padomes priekšsēdētājs

_____ / Jānis Kārklīņš /
(paraksts)

promocijas padomes sekretāre

_____ / Agnese Šteinberga /
(paraksts)

© Latvijas Universitāte, 2025
© Elīna Zivtiņa, 2025

ISBN 978-9934-36-438-9
ISBN 978-9934-36-439-6 (PDF)

ANOTĀCIJA

Promocijas darba mērķis ir veikt pētījumu par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, lai identificētu kvalifikācijas un normu piemērošanas problēmas, kā arī sniegtu ieteikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai.

Lai sasniegtu izvirzīto promocijas darba mērķi, autore ir pētījusi Krimināllikuma 16. nodaļā ietvertu noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību klāstu, šo noziedzīgo nodarījumu vēsturisko attīstību, saturu un piemērošanas praksi Latvijā un ārvalstīs. Promocijas darbā ir analizēta arī prostitūcijas kā nozares vieta noziedzīgo nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību lokā, kā arī citi ar tikumības un dzimumneaizskaramības interešu aizskārumu saistītie pārkāpumi, kas vai nu vēl nav ietverti Krimināllikumā (piemēram, atbildība par piespiešanu vai panākšanu, ka tiek izdarīta dzimumorgānu izkropļošana), vai arī ir ietverti, taču ne Krimināllikuma 16. nodaļā (piemēram, seksuāla rakstura attiecības ar dzīvniekiem un mirušām personām). Tāpat promocijas darbā ir veikta tiesu prakses analīze, lai identificētu tiesību normu piemērošanas un noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijas problēmas. Promocijas darba mērķa sasniegšanai ir arī sniegti priekšlikumi regulējuma pilnveidošanā, ievērojot starptautiskās prasības un standartus.

Promocijas darbs "Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību: kvalifikācijas un piemērošanas problēmaspekti" ir pirmais šāda apjoma pētījums Latvijā par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību. Šī promocijas darba rezultātā autore ir sniegusi padziļinātu analīzi par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību saturu, akcentējusi regulējuma pilnveidošanas nepieciešamību, piedāvājot tiesību normu priekšlikumus. Vienlaikus autore ne tikai sniedz jaunas zinātniskas atziņas, kas līdz šim Latvijā nav tik plaši analizētas, bet arī aktualizējusi jautājumus, kas veicina uz tālāku diskusiju efektīvu risinājumu rašānai.

SATURS

1. PROMOCIJAS DARBA RAKSTUROJUMS	5
1.1. Temata aktualitāte	5
1.2. Promocijas darba mērķis un uzdevumi	7
1.3. Pētāmie jautājumi	7
1.4. Izpētes metožu raksturojums	8
1.5. Promocijas darba rezultātu aprobācija	8
1.5.1. Publikācijas, kurās ietverti un atspoguļoti promocijas darba izstrādes laikā izstrādātie priekšlikumi un gūtās atziņas	8
1.5.2. Konferences, kurās prezentētas promocijas darba izstrādes laikā gūtās atziņas	9
2. PROMOCIJAS DARBA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS	10
2.1. Promocijas darba teorētiskais pamatojums	10
2.2. Promocijas darba struktūra un galvenie pētījuma rezultāti ..	10
2.2.1. Promocijas darba ievads	10
2.2.2. Promocijas darba pirmā nodaļa “Noziedzīgi nodarījumi pret dzimumneaizskaramību un tikumību Latvijas vēsturē”	10
2.2.3. Promocijas darba otrā nodaļa “Dzimumnoziedzumi un to sastāvu pazīmes”	12
2.2.4. Promocijas darba trešā nodaļa “Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību”	15
2.2.5. Promocijas darba ceturrtā nodaļa “Seksuāla uzmākšanās un citi vēl nekriminalizētie vardarbības veidi, kā arī seksuāla rakstura darbības ar dzīvniekiem un mirušām personām”	17
3. PROMOCIJAS DARBA GALVENIE SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	20
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN CITU AVOTU SARAKSTS	27

1. PROMOCIJAS DARBA RAKSTUROJUMS

1.1. Temata aktualitāte

Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību jau vēsturiski ir bijuši tie noziedzīgi nodarījumi, par kuriem vainīgais varēja tikt sodīts pat ar nāvi. Lai arī mūsdienās sodu politika attiecībā uz šo pārkāpumu grupu ir mainījusies, tas gan nenozīmē, ka šādi noziedzīgi nodarījumi tiek izdarīti arvien mazāk. Tieši pretēji – seksuālas vardarbības gadījumu pieaugums ir novērojams gan Eiropas Savienībā, gan pasaulē kopumā.¹

Atbilstoši Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras datiem no seksuālas vardarbības, tostarp izvarošanas, ir cietusi katrā sestā sievietē, bet katrā trešā – no seksuālas uzmākšanās.² Visā pasaulē vismaz 370 tūkstoši sieviešu un meiteņu ir cietušas no dzimumnoziegumiem.³ Savukārt, piemēram, Vācijas Federatīvajā Republikā (turpmāk – Vācija) dzimumnoziegumu skaits pēdējā desmitgadē ir pat dubultojies. Turklāt aptuveni 87% cietušo bija tieši sievietes.⁴

Vienlaikus dzimumnoziegumi nav parādība, kas skar tikai sievietes, bet gan arī vīriešus un bērnus visā pasaulē. Piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs katrs ceturtais vīrietis ir kādreiz cietis no seksuālas vardarbības. Turklāt katrs četrpadsmitais vīrietis ir bijis spiests izdarīt iekļūšanu citas personas ķermenī pret savu gribu.⁵ Turpretī Nīderlandē kādā pētījumā, kurā tika aptaujāti vairāk kā piecpadsmit tūkstoši vīriešu vecumā no astoņpadsmit līdz astoņdesmit gadiem,

¹ Eurostat. Crime statistics. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics [aplūkots 2025. gada 19. februārī]

² European Union Agency for Fundamental Rights. One in three women in the EU have experienced violence. Pieejams: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-gender-violence-survey-key-results> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]

³ UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF. Pieejams: <https://www.unicef.org/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]

⁴ Welt. Zahl der Sexualstraftaten gegen Frauen innerhalb von zehn Jahren fast verdoppelt. Pieejams: <https://www.welt.de/vermishtes/article254159100/Zahl-der-Sexualstraftaten-gegen-Frauen-innerhalb-von-zehn-Jahren-fast-verdoppelt.html> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]

⁵ Centers for Disease Control and Prevention. Intimate Partner Violence, Sexual Violence, and Stalking Among Men. Pieejams: <https://www.cdc.gov/intimate-partner-violence/about/intimate-partner-violence-sexual-violence-and-stalking-among-men.html> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]

tika secināts, ka vismaz 5% no aptaujātajiem ir cietuši no seksuālas vardarbības.⁶ Precīzus statistikas datus apkopot apgrūtinā fakts, ka visbiežāk vīrieši izvēlas par dzimumnoziedzīgiem neziņot.⁷

Savukārt katrs astotais zēns⁸ un katra sestā meitene⁹ ir cietusi no dzimumnoziedzīgiem vēl pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas. Turklāt arī Latvijā ir novērojama satraucoša tendence saistībā ar bērniem, kuri cietuši no dzimumnoziedzīgiem. Atbilstoši Valsts policijas pārskatam par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem 2024. gadā bērni visbiežāk cieš no noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību. 2024. gadā visiem bērniem, kas cietuši no noziedzīgiem nodarījumiem, tieši 47,3% bija cietuši no noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, šī tendence samazinās (2021. gadā – 54,3%, 2022. gadā – 55,5%, 2023 – 50,2%), taču šie rādītāji joprojām ir kritiski augsti.¹⁰ Ievērojot minēto, šis temats ir aktuāls kā Latvijā, tā arī pasaulē.

Lai arī noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību pastarpināti ir pētīti arī pirms tam, šis promocijas darbs ir pirmais šāda apjoma un satura pētījums Latvijā. Piemēram, 2015. gadā Aldona Kipāne savā promocijas darbā “Seksuālas vardarbības kriminoloģiskās problēmas” ir vērsusi uzmanību seksuālas vardarbības problemātikai. Vienlaikus šis pētījums aptver galvenokārt seksuālas vardarbības jēdzienu, tās cēloņus un veicinošos apstākļus, noziedznieka personības analīzi. Turklāt šis pētījums ir izstrādāts jau 10 gadus atpakaļ.

Ievērojot minēto, promocijas darbs ir ar izteiktu zinātnisko novitāti, turklāt liela daļa aptverto jautājumu nav pētīta pirms tam (piemēram, noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību vēsturiskā attīstība Latvijas

⁶ Rutgers. Monitor Seksuele Gezondheid 2023: Onderzoek naar de seksuele gezondheid van een representatieve groep volwassenen van 18 tot 80 jaar. Pieejams: <https://rutgers.nl/onderzoeken/onderzoek-van-rutgers-onder-een-representatieve-groep-volwassenen-van-18-tot-80-jaar-in-nederland-over-seksuele-gezondheid/> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]

⁷ Poirson L., Robin M., Shadili G., Lamothe J., et al. Male Victims of Sexual Abuse: Impact and Resilience Processes, a Qualitative Study. *Healthcare*. Vol. 11, No. 13, 2023. Pieejams: <https://www.mdpi.com/2227-9032/11/13/1868> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]

⁸ Singh M. M., Parsekar S. S., Nair S. N. An Epidemiological Overview of Child Sexual Abuse. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. Vol. 3, No. 4, 2014, p. 430-435. Pieejams: https://journals.lww.com/jfmpc/fulltext/2014/03040/an_epidemiological_overview_of_child_sexual_abuse.28.aspx [aplūkots 2025. gada 9. maijā]

⁹ UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF. Pieejams: <https://www.unicef.org/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]

¹⁰ Valsts Policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumos cietušajiem bērniem 2024. gadā. Pieejams: <https://www.vp.gov.lv/lv/publikacijas-un-parskati#dazadas-publikacijas-par-darba-rezultatiem> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]

teritorijā, seksuāla uzmākšanās un citi vēl nekriminalizētie pārkāpumi, kas izriet no starptautiskajām prasībām utt.). Promocijas darbā sniegtās atziņas ir ne vien ar zinātnisko novitāti, bet arī rosina diskusijas par šo noziedzīgo nodarījumu izpratni ne vien juridiskajā sabiedrībā, bet arī sabiedrībā kopumā.

1.2. Promocijas darba mērķis un uzdevumi

Promocijas darba mērķis ir veikt pētījumu par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību, lai identificētu kvalifikācijas un normu piemērošanas problēmas, kā arī sniegt ieteikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai.

Promocijas darba uzdevumi ir izpētīt Krimināllikuma¹¹ 16. nodaļā ietverto noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību klāstu, šo noziedzīgo nodarījumu vēsturisko attīstību, saturu un piemērošanas praksi Latvijā un ārvalstīs. Tāpat promocijas darba uzdevums ir analizēt arī prostitūcijas kā nozares vietu noziedzīgo nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību lokā un citus ar tikumības un dzimumneaizskaramības interešu aizskārumu saistītos pārkāpumus. Promocijas darba mērķa sasniegšanai nepieciešams veikt tiesu prakses analīzi, lai identificētu tiesību normu piemērošanas un noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijas problēmas. Visbeidzot promocijas darba uzdevums ir arī sniegt priekšlikumus regulējuma pilnveidošanai, ievērojot starptautiskās prasības un standartus, kā arī vienveidīgas prakses īstenošanai kvalifikācijas noteikšanā.

1.3. Pētāmie jautājumi

Promocijas darbā pētāmie jautājumi ir:

- 1) noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību vēsturiskās attīstības un tās ietekmes uz mūsdienu regulējumu izpēte;
- 2) noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību jeb dzimumnoziegumu kā noziedzīgu nodarījumu grupas izpēte un teorijas un prakses problēmjaudājumu identificēšana;
- 3) noziedzīgu nodarījumu pret tikumību izpēte un teorijas un prakses problēmjaudājumu identificēšana;
- 4) starptautiskā regulējuma, kā arī Eiropas Savienības valstu (piemēram, Vācija, Austrija, Dānija, Francija, Itālija, Čehija, Rumānija, Igaunija, Zviedrija) un trešo valstu (piemēram, Lielbritānija, Moldova, Indija, Kanāda, Saūda Arābija) regulējuma un tiesu prakses izpēte.
- 5) seksuālas uzmākšanās kā noziedzīga nodarījuma satura analīze;

¹¹ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, nr. 199/200.

- 6) seksuāla rakstura attiecību ar dzīvniekiem un mirušām personām analīze;
- 7) vēl nekriminalizēto vardarbības veidu identificēšana un priekšlikumu par to ietveršanu Krimināllikumā izvirzīšana.

1.4. Izpētes metožu raksturojums

Promocijas darba izstrādē ir izmantota gramatiskā, salīdzinošā, analītiskā, vēsturiskā, kā arī induktīvā un deduktīvā pētniecības metode.

Gramatiskā metode ir izmantota, lai analizētu tiesību normu saturu un nozīmi no valodniecības aspekta.

Salīdzinošā metode izmantota, lai salīdzinātu Latvijas un ārvalstu, kā arī starptautisko tiesisko regulējumu. Savukārt vēsturiskā metode ir izmantota, apskatot Krimināllikuma 16. nodaļā ietverto noziedzīgo nodarījumu attīstības tendences.

Analītiskā metode ir izmantota, apkopojot un analizējot informāciju, tostarp normatīvos tiesību aktus, lai sekojoši izdarītu secinājumus un sniegtu priekšlikumus.

Induktīvā metode ir pielietota, lai, balstoties uz pētīto tiesu praksi, identificētu tiesību normu piemērošanas un noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas problēmas, lai secīgi sniegtu priekšlikumus.

Deduktīvā metode ir pielietota, izmantojot jau krimināltiesību teorijā nostiprinātās teorijas noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību analīzē, kā arī analizējot normatīvi tiesisko regulējumu un tā rezultātā attiecīgi izdarot secinājumus un izvirzot priekšlikumus.

1.5. Promocijas darba rezultātu aprobācija

1.5.1. Publikācijas, kurās ietverti un atspoguļoti promocijas darba izstrādes laikā izstrādātie priekšlikumi un gūtās atziņas

1. Zivtiņa E. Draudi un vajāšana – administratīvs pārkāpums vai noziedzīgs nodarījums. Jurista Vārds, 2022. 27. septembris, nr. 39 (1253), 30.–32. lpp.
2. Zivtiņa E. Dzimumneaizskaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā. Grām.: Latvijas Republikas Satversmei – 100. Latvijas Universitātes 80. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022, 217.–223. lpp.
3. Zivtiņa E. Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte. Grām.: Tiesību ierobežojumu pieļaujamība un attaisnojāmība demokrātiskā tiesiskā valstī. Latvijas Universitātes 81. starptautiskās zinātniskās konferences tiesību zinātnes rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2023, 334.–339. lpp.

4. Zivtiņa E. Piekrišanas izpratne seksuāla rakstura attiecībās. Jurista Vārds, 2023. 25. aprīlis, nr. 12 (1283), 16.–18. lpp.
5. Zivtiņa E. Prostitūcijas noteikumu pārkāpšana kā sabiedriskās kārtības traucēšana. Grām.: Brīvības robežu pārskatīšana, dzīvojot apdraudējumu apstākļos. I. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 9. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2024, 177.–183. lpp.
6. Liholaja V., Zivtiņa E. Sexual Harassment and Its Differentiation from Other Criminal Offences. Journal of the University of Latvia. Law, No. 15, 2022, p. 70–80.

1.5.2. Konferences, kurās prezentētas promocijas darba izstrādes laikā gūtās atziņas

1. Latvijas Universitātes 80. starptautiskā zinātniskā konference. Dalība ar lasījumu par tēmu “Dzimumneaizskaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā”.
2. Latvijas Universitātes 81. starptautiskā zinātniskā konference. Dalība ar lasījumu par tēmu “Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte”.
3. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 9. starptautiskā zinātniskā konference. Dalība ar stenda referātu “Prostitūcija – seksuāla ekspluatācija vai personas brīva izvēle?”

2. PROMOCIJAS DARBA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS

2.1. Promocijas darba teorētiskais pamatojums

Promocijas darbā pausto atziņu pamatā ir ne vien starptautiskie, nacionālie un ārvalstu tiesību akti, bet arī nacionālo un ārvalstu ekspertu paustās atziņas tiesību doktrīnā, nacionālā, ārvalstu un starptautiskā tiesu prakse. Tāpat promocijas darba izstrādē ir izmantoti likumprojekti un ar tiem saistītā dokumentācija, starptautisko organizāciju atzinumi, skaidrojošās vārdnīcas, statistikas dati, mediju publiskotā informācija, kā arī īpaši promocijas darba vajadzībām veikta intervija ar ārstu-tiesu medicīnas ekspertu. Ievērojot, ka, strādājot pie promocijas darba izstrādes, autore ir publicējusi rakstus un piedalījies konferencē par šī promocijas darba tēmas atsevišķiem aspektiem gan individuāli, gan sadarbībā ar profesori Valentiju Liholaju, tad promocijas darba pamatā ir arī atziņas no šiem avotiem.

Promocijas darba izstrādē ir izmantoti 250 avoti. Izmantotie avoti ir lielākoties latviešu, angļu un vācu valodā. Tāpat noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību evolūcijas izpētei Latvijas teritorijas okupācijas laikā ir izmantoti arī avoti krievu valodā.

2.2. Promocijas darba struktūra un galvenie pētījuma rezultāti

Izņemot promocijas darba ievadu un kopsavilkumu, šajā promocijas darbā paustās atziņas ir strukturētas četrās nodaļās atbilstoši promocijas darba mērķa sasniegšanai izvirzītajiem uzdevumiem.

2.2.1. Promocijas darba ievads

Promocijas darba ievadā ir raksturota tēmas aktualitāte, promocijas darba izstrādes novitāte, promocijas darba mērķis un izvirzītie uzdevumi šī mērķa sasniegšanai. Tāpat ir sniegts promocijas darbā izmantoto avotu raksturojums, kā arī izmantoto pētniecības metožu apraksts.

2.2.2. Promocijas darba pirmā nodaļa "Noziedzīgi nodarījumi pret dzimumneaizskaramību un tikumību Latvijas vēsturē"

Lai izprastu krimināltiesību regulējuma attīstības tendences pirms un pēc Latvijas okupācijas, pirmā nodaļa ir veltīta noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību regulējuma vēsturiskajai attīstībai Latvijas

teritorijā. Šajā nodaļā ir analizēti Latvijas teritorijā spēkā esošie krimināllikumi laika posmā no Latvijas Republikas proklamēšanas dienas līdz Krimināllikuma spēkā stāšanās dienai. Nodaļa ir sadalīta divās apakšnodaļās, lai iezīmētu krimināltiesību tendences pirms un pēc Latvijas okupācijas.

Sākotnēji pēc Latvijas neatkarības proklamēšanas Latvijā turpināja tikt piemērotas Krievijas Impērijas tiesības līdz brīdim, kad tiks izstrādāts jauns tiesiskais regulējums. Līdz ar to sākotnēji krimināltiesības Latvijas Republikā regulēja 1903. gada 22. marta Sodu likumos¹². Lai pielāgotu 1903. gada 11. marta Sodu likumus jaunajiem apstākļiem, tika izstrādāts 1933. gada 24. aprīļa Sodu likums¹³. 1933. gada 24. aprīļa Sodu likums bija spēkā līdz 1940. gada 26. novembrim.

Pēc 1940. gada 26. novembra, kad Latvijas teritorijā spēkā stājās KPFSR 1926. gada Kriminālkodekss¹⁴, Latvijas krimināltiesību sistēmas attīstība tika pārtraukta, ievērojot, ka Latvijas Republika vairs nepastāvēja. Līdz ar to beidzās arī Latvijas demokrātiskās tiesību sistēmas attīstība un šo tiesību sistēmu aizstāja padomju tiesību sistēma. Latvijas pirmās brīvvalsts laikā rūpīgi būvēto tiesību sistēmu, tostarp arī attiecībā uz krimināltiesību nozari, pilnīgi aizstāja padomju tiesības, kas bija pretrunā demokrātiskas valsts principiem. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas notika darbs pie Krimināllikuma, lai atjaunotu tādu krimināltiesību regulējumu, kas atbilstu demokrātiskas valsts principiem un vērtībām. Vienlaikus jāatzīst, ka Krimināllikums tika izstrādāts, balstoties uz 1961. gada Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodeksa¹⁵ regulējumu. Līdz ar to varētu apgalvot, ka Krimināllikumā, tādējādi arī Krimināllikuma 16. nodaļā «Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību», ir novērojama padomju tiesību ietekme.

Lai arī atsevišķi noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību vairs nav daļa no Krimināllikuma noziedzīgo nodarījumu klāsta (piemēram, dzimumattiecības vīriešu starpā), mūsdienu Krimināllikumā ir tādi noziedzīgi nodarījumi, kuru saknes varētu būt meklējamas jau Latvijas pirmās brīvvalsts laikā ar noziedzīgu nodarījumu sastāvu pielāgošanu mūsdienu apstākļiem. Tā, piemēram, kā tagad, tā arī Latvijas pirmās brīvvalsts laikā izvarošana bija noziedzīgs nodarījums. Atšķirībā no tā laika regulējuma un ņemot vērā

¹² 1903. gada 22. marta Sodu likumi: tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. 3. izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.

¹³ 1933. g. 24. aprīļa Sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sastādījuši: Pauls Mincis, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Rīga: [b.i.], 1934.

¹⁴ Traiņins A., Menšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodekss. Komentārs. I. T. Golakova Padomju Savienības Augstākās tiesas priekšsēdētāja redakcija un priekšvārds. Tulkojums no otra izdevuma. Rīga: Grāmatu Apgāds, 1946.

¹⁵ Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. LPSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1961. 9. februāris, nr. 6.

sabiedrības attīstības tendences, šobrīd Krimināllikuma 159. panta (izvarošana) subjekts un cietušais var būt jebkura dzimuma persona, tolaik atbilstoši 1933. gada 24. aprīļa Sodū likumam šī noziedzīgā nodarījuma subjekts varēja būt tikai vīrietis, taču cietušais – tikai sieviete. Tāds pats princips pastāvēja arī padomju krimināltiesībās.

Ievērojot sabiedrības attīstības tendences, ir arī tādas noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību pazīmes, kuras mūsdienās nav noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību pamatsastāvos. Tā, piemēram, laulības fakts izvarošanas gadījumos nemaina noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju. Tāpat arī jaunavības zaudēšana *per se* nav izvarošanas vai seksuālas uzmākšanās kvalificējošā pazīme. Gadījumos, ja jaunavības zaudēšana ir radījusi smagas sekas, tad šīs smagās sekas būs attiecīgā noziedzīgā nodarījuma kvalificējošā pazīme, bet ne pats jaunavības zaudēšanas fakts.

Noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību vēsture meklējama jau antikajā pasaulē. Līdz ar to pētījums par šīs noziedzīgo nodarījumu grupas vēsturi varētu būt īpaši apjomīgs. Ievērojot minēto, kā arī promocijas darba apjoma ierobežojumus, autore analizēja noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību vēsturi, sākot no Latvijas neatkarības proklamēšanas brīža. Izvēloties laika periodu no Latvijas neatkarības proklamēšanas brīža, var uzskatāmi novērot Krievijas Impērijas tiesību ietekmi, vēlāk – padomju tiesību ietekmi, un tādējādi ir iespējams novērot kā šīs tiesības ir ietekmējušas mūsdienu regulējumu.

2.2.3. Promocijas darba otrā nodaļa "Dzimumnoziedzumi un to sastāvu pazīmes"

Promocijas darba otrā nodaļa ir veltīta noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību jeb dzimumnoziedzumu un to sastāvu pazīmju analīzei. Šajā nodaļā ir analizēti tādi dzimumnoziedzumi kā izvarošana (Krimināllikuma 159. pants), seksuāla vardarbības (Krimināllikuma 160. pants) un seksuāla rakstura darbības ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu (Krimināllikuma 161. pants). Šo noziedzīgu nodarījumu sastāvu pazīmes daļēji sakrīt, tāpēc šo noziedzīgu nodarījumu pazīmes analizētas vienkopus, akcentējot atsevišķu dzimumnoziedzumu īpatnības atbilstoši to raksturam un specifikai.

Pirmkārt, šajā nodaļā ir analizēts dzimumneaizskaramības kā dzimumnoziedzumu objekta un jebkurai personai piemītošas intereses¹⁶ saturs. Šeit autore ir skaidrojusi dzimumneaizskaramības kā virsējdziena saturu un izvērsusi

¹⁶ Liholaja V., Hamkova D. Seksuāla rakstura darbību izpratne un kvalifikācijas problēm-jautājumi. Grām.: Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās I. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 335. lpp.

diskusiju par dzimumbrīvības un dzimumneaižskaramības šaurākajā nozīmē izpratnē kā daļu no dzimumneaižskaramības kā virsjēdziena.¹⁷

Otrkārt, ir aplūkotas dzimumnoziedzumu objektīvās puses pazīmes un ciešu šais, norādot uz atšķirībām šo noziedzīgo nodarījumu starpā un nošķiršanas īpatnībām. Īpaši ir analizēts jēdziena "izvarošana" saturs un šī brīža jēdziena "izvarošana" izpratnes Krimināllikumā atbilstība starptautiskajiem standartiem un jēdziena "seksuālā vardarbība" atbilstība Krimināllikuma 160. pantā iekļauto darbību raksturojumam. Izvarošana Krimināllikuma izpratnē ir vagināls dzimumakts starp vīrieti un sievieti pret vienas no pusēm gribu. Vienlaikus šāda izpratne neatbilst starptautiski pieņemtajiem standartiem par izvarošanas jēdzienu un tā saturu.¹⁸ Izvarošana kā jēdziens sevī aptver jebkāda seksuāla rakstura iekļūšanu ķermenī vagināli, anāli vai orāli neatkarīgi no iesaistīto pušu dzimuma.¹⁹

Lai paredzētu atbilstošas sekas un ievērotu terminoloģiju gadījumos, kad ir notikusi jebkura prettiesiska vagināla, anāla vai orāla iekļūšana ķermenī, Krimināllikuma 16. nodaļa būtu veidojama tā, ka visi šādi gadījumi ir ietverti vienā pantā kā seksuāla vardarbība, apvienojot Krimināllikuma 159. pantu un 160. panta otro, piekto un sesto daļu. Tas gan nav iespējams, Krimināllikuma sodu piemērošanas noteikumu dēļ.

Tāpat tiesību normai nevajadzētu sniegt subjektīvu vērtējumu par to, kādas ir prettiesiskās darbības – dabiskas vai pretdabiskas. Tiesību normas dispozīcijas uzdevums ir konkrēti noteikt tās darbības, kas veido noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvo pusi, bez subjektīva rakstura nokrāsas. Lai arī Krimināllikuma 160. panta otrās daļas dispozīcijas grozīšana nav izšķiroša, šā panta daļas

¹⁷ Zivtiņa E. Dzimumneaižskaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā. Grām.: Latvijas Republikas Satversmei – 100. Latvijas Universitātes 80. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022, 219. lpp.

¹⁸ Zivtiņa E. Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte. Grām.: Tiesību ierobežojumu pieļaujamība un attaisnojamība demokrātiskā tiesiskā valstī. Latvijas Universitātes 81. starptautiskās zinātniskās konferences tiesību zinātnes rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2023, 335. lpp.

¹⁹ Skat., piemēram, Council of Europe. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence, 11.05.2011., Council of Europe Treaty Series No. 210., p. 33. Pieejams: <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6> [aplūkots 2025. gada 2. janvārī]; International Criminal Court. Elements of Crimes. 2013, p. 26. Pieejams: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf> [aplūkots 2025. gada 27. janvārī]; United Nations Human Rights Council. A framework for legislation on rape (Model Rape Law): report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences, A/HRC/47/26/Add.1, 2021. Pieejams: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/149/63/PDF/G2114963.pdf?OpenElement> [aplūkots 2025. gada 27. janvārī]

dispozīcijas redakcija būtu atbilstošāka tiesību normu izstrādes principiem, izvairoties no vārdkopas "pretdabiskā veidā".

Attiecībā uz cietušo, Krimināllikuma 159. un 160. pantā atbildība ir diferencēta atkarībā no cietušā vecuma, proti, atkarībā no tā, vai persona ir sešpadsmit gadus nenasniegusi persona, tā akcentējot dzimumbrieduma robežu, vai persona ir nepilngadīga, taču sešpadsmit gadu vecumu jeb dzimumbriedumu sasniegusi persona, vai arī cietušais ir pilngadīga persona. Tāpat īpaši atbildības nosacījumi ir arī gadījumos, kad cietušais ir atradies bezpalīdzības stāvoklī. Bezpalīdzības stāvokli raksturo gadījumi, kad persona vai nu nav spējusi apzināties ar to izdarīto darbību nozīmi un tādēļ nav pretdarbojusies vardarbībai, vai arī ir apzinājusies, kādas darbības tiek ar viņu izdarītas, taču fiziski nespēj pretoties, lai vainīgo apturētu.

Treškārt, ir apskatītas dzimumnoziedzumu subjektīvās pazīmes – subjekts un subjektīvā puse. Dzimumnoziedzumi ir tiši noziedzīgi nodarījumi, tāpēc ir īpaši vērsta uzmanība dzimumtieksmes apmierināšanas nolūkam Krimināllikuma 160. panta gadījumos un noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses izpausmei Krimināllikuma 161. panta gadījumos, kad cietušais ir persona, kas nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu.

Ceturtkārt, ir vērsta uzmanība uz dzimumnoziedzumu kvalificējošiem sastāviem gadījumos, ja konstatējamas pazīmes, par kuru iestāšanos papildus pamatsastāvā ietvertajām pazīmēm, likumdevējs ir paredzējis īpašus kriminālatbildības noteikumus. Tā, piemēram, ne vien ir analizēta sešpadsmit gadu vecumu nenasniegušas personas un nepilngadīgas personas izvarošana un seksuāla vardarbība, bet analizēta arī izvarošana un seksuāla vardarbība, kas izdarīta grupā (piemēram, personu grupā, organizētā grupā u.c.), sniedzot tiesu prakses piemērus un norādot uz sastāvu nošķiršanas īpatnībām atkarībā no grupas īpašībām.

Tāpat šajā nodaļā ir analizēta tiesu prakse, lai novērotu kvalifikācijas tendences un identificētu šī brīža problemātiku noziedzīgu nodarījumu pret dzimumneaizskaramību kvalifikācijā. Latvijas tiesu praksē ir novērojamas kvalifikācijas problēmas gadījumos, kad, piemēram, izvarošana vai seksuāla vardarbība tiek kvalificēta kā turpināts noziedzīgs nodarījums, lai arī šie noziedzīgie nodarījumi pēc sava satura un rakstura nemaz nevar būt turpināti noziedzīgi nodarījumi. Autore pievienoas tiesību doktrīnā paustajam viedoklim, ka katra prettiesiskā darbība, kura atbilst Krimināllikuma 159., 160. vai 161. pantam, ir kvalificējama kā atsevišķs noziedzīgs nodarījums.²⁰ Ja tomēr būtu konstatējama

²⁰ Liholaja V., Hamkova D. Seksuāla rakstura darbību izpratne un kvalifikācijas problēmjautājumi. Grām.: Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās I. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 340. lpp.

turpināta nozieguma pazīmes, tas būtu drīzāk uzskatāms par īpašu un izņēmuma gadījumu, ņemot vērā lietas apstākļus.

Tā arī pētīts ārvalstu regulējums, lai aplūkotu kā minētos noziedzīgos nodarījumus regulē citviet. Vērojams, ka lielākoties visas darbības, kas saistītas ar iekļūšanu personas ķermenī, tomēr ir aptvertas viena panta ietvaros.

Varētu apgalvot, ka dzimumnoziegumi ir tāda noziedzīgu nodarījumu kategorija, kas īpaši tiek pētīta ne tikai tiesībās, bet arī, piemēram, psiholoģijā un socioloģijā. Lai arī autore promocijas darbā ir norādījusi arī uz atsevišķiem starpdisciplināriem aspektiem, ievērojot, ka promocijas darbs ir izstrādāts tiesību zinātnē, dzimumnoziegumi ir aplūkoti tiesību zinātnes ietvaros.

2.2.4. Promocijas darba trešā nodaļa "Noziedzīgi nodarījumi pret tikumību"

Šajā nodaļā ir analizētas noziedzīgu nodarījumu pret tikumību (Krimināllikuma 162.–166. pantā ietvertie noziedzīgie nodarījumi) pazīmes, kā arī šo noziedzīgo nodarījumu grupā ietilpstošo noziedzīgo nodarījumu nošķiršanas kritēriji. Papildus minētajiem noziedzīgiem nodarījumiem ir analizēts arī atbildības par prostitūcijas ierobežošanas noteikumu neievērošanas jautājums, ņemot vērā, ka līdz pat šim brīdim Latvijā nav neregulēts jautājums par prostitūcijas ierobežojošo noteikumu pārkāpšanu. Līdz 2013. gada 1. aprīlim²¹ Krimināllikuma 163. pantā tika paredzēta kriminālatbildība par prostitūciju ierobežojošo noteikumu pārkāpšanu, ja tā izdarīta atkārtoti gada laikā. Proti, ja persona atkārtoti gada laikā pārkāpa Ministru Kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumus Nr. 32 "Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi"²² (pirms tam – Ministru kabineta 2001. gada 22. maija noteikumi Nr. 210 "Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi"²³ un Ministru kabineta 1998. gada 4. novembra noteikumi Nr. 427 "Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi"²⁴). Ministru Kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumus Nr. 32 "Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi" nosaka seksuālo pakalpojumu sniegšanas ierobežojumus.

No tiesību teorijas viedokļa, ja ir noteikts kādu konkrētu darbību izdarīšanas aizliegums, tad tam pretī ir jābūt skaidrām tiesiskām sekām, kas iestāties par šāda pārkāpuma izdarīšanu. Lai arī joprojām spēkā ir jau minētie Ministru Kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 32 "Prostitūcijas ierobežošanas

²¹ Grozījumi Krimināllikumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2012. 27. decembris, nr. 202.

²² Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 210. Latvijas Vēstnesis, 2008. 25. janvāris, nr. 14.

²³ Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2001. gada 22. maija noteikumi Nr. 210. Latvijas Vēstnesis, 2001. 24. maijs, nr. 80.

²⁴ Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 1998. gada 4. novembra noteikumi Nr. 427. Latvijas Vēstnesis, 1998. 10. novembris, nr. 336.

noteikumi”, kas satur prostitūcijas nozares ierobežojumus, šobrīd nav neviena tiesību akta, kas paredzētu tiesiskās sekas šo noteikumu neievērošanas gadījumā.

Līdz ar to nodaļā autore piedāvā noteikt atbildību par konkrētu prostitūcijas ierobežojošo noteikumu pārkāpumiem, vienlaikus paredzot iespēju vismaz astoņpadsmit gadu vecumu sasniegušām personām, kas brīvprātīgi nodarbojas ar prostitūciju, turpināt ar to nodarboties, taču ar nosacījumiem. Šai nozarei varētu darboties skaidri definēta tiesiskā regulējuma ietvaros, tādējādi arī personām, kas ir izvēlējušās nodarboties ar prostitūciju, būtu jāievēro noteikumi, kas skar, piemēram, arī sabiedrības veselības intereses (piemēram, regulāras veselības pārbaudes).

Īpaša uzmanība vērsta arī personas iesaistīšanas prostitūcijā, sutenerisma un personas nosūtīšanas seksuālai izmantošanai norobežošanai no cilvēku tirdzniecības, ievērojot, ka šo noziedzīgo nodarījumu pazīmes daļēji pārklājas.

Tāpat, ievērojot, ka pasaulē ir novērojama atriebības pornogrāfijas izplatības tendence un šo darbību aizliegums ir noteikts arī Pornogrāfijas ierobežošanas likuma²⁵ 4. pantā, autore rosina noteikt atbildību par atriebības pornogrāfiju Krimināllikuma 16. nodaļā. Īpaši tāpēc, ka šāds pienākums izriet arī no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1385 “Par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu”²⁶ (turpmāk – Vardarbības apkarošanas direktīva). Vienlaikus ir norādīts, ka, lai arī formāli situāciju šobrīd atsevišķos gadījumos varētu aptvert Krimināllikuma 145. pants, kas paredz atbildību par nelikumīgām darbībām ar fiziskas personas datiem, atriebības pornogrāfija kā noziedzīgs nodarījums ir ar īpašu raksturu un noziedzīgais nodarījums ir primāri vērsts uz personas dzimumneaizskaramības, tikumības un cieņas interešu aizskārumu. Šāds raksturs neatbilst Krimināllikuma 145. panta būtībai. Atsevišķos gadījumos, kad konstatējami datu aizsardzības pārkāpumi, kaitējums var tikt novērsts ar informācijas izdzēšanu vai maiņu. Atriebības pornogrāfijas gadījumos šīs sekas iedarbojas uz personu personīgi un lielākoties sekas nevar tikt novērstas ar materiāla izdzēšanu.²⁷ Lai paredzētu kriminālatbildību par visiem atriebības pornogrāfijas gadījumiem, autore promocijas darbā piedāvā Krimināllikuma 166. panta otrās daļas dispozīcijas redakciju.

Tāpat šajā nodaļā ir atsevišķi analizēts noziedzīgu nodarījumu pret tikumību objekts, norādot uz tikumību kā daļu no morāles virsējdziena un seksuālās morāles sinonīmu.²⁸ Minētais tāpat papildus norāda, ka jebkurš noziedzīgs

²⁵ Pornogrāfijas ierobežošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 24. maijs, nr. 83.

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1385 (2024. gada 14. maijs) par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 24.05.2024., OV L 2024/1385.

²⁷ Kopf S. Avenging Revenge Porn. *Modern American*, Vol. 9, No. 2, 2014, p. 29.

²⁸ Lin T. Sexual Violence and Two Types of Moral Wrongs. *Hypatia*. 2024, p. 1–20.

nodarījums, kas aizskar dzimumneaizskaramības intereses, nenoliedzami aizskar arī tikumības intereses.

Arī šajā nodaļā ir aplūkoti tiesu prakses piemēri, lai novērotu kvalifikācijas tendences un identificētu šī brīža problemātiku noziedzīgu nodarījumu pret tikumību kvalifikācijā. Tā arī ir pētīts ārvalstu regulējums, lai analizētu kā minētos noziedzīgos nodarījumus regulē citviet.

2.2.5. Promocijas darba ceturtā nodaļa "Seksuāla uzmākšanās un citi vēl nekriminalizētie vardarbības veidi, kā arī seksuāla rakstura darbības ar dzīvniekiem un mirušām personām"

Šajā nodaļā vērsta uzmanība uz tiem pārkāpumiem, par kuru izdarīšanu Latvijai ir pienākums noteikt kriminālatbildību atbilstoši jau minētajai Vardarbības apkaršanas direktīvai, kā arī Eiropas Padomes 2011. gada 11. maija Konvencijai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkaršanu jeb Stambulas Konvencijai²⁹. Daļa no šajos tiesību aktos noteiktajām vardarbības formām Krimināllikumā jau ir aptvertas, taču tikai daļēji, savukārt atsevišķas šo pārkāpumu izpausmes nav aptvertas vispār.

Piemēram, ne Krimināllikumā, ne citos tiesību aktos vēl nav iestrādātas normas, kas nodrošinātu cietušo aizsardzību pret visām seksuālas uzmākšanās formām atbilstoši Latvijai uzliktajām starptautiskajām saistībām.

Šobrīd par atsevišķām seksuālas uzmākšanās formām ir paredzēta administratīvā atbildība. Savukārt arī Krimināllikuma 160. pants, kas paredz atbildību par seksuālu vardarbību, nebūs atbilstošs pamats personas saukšanai pie kriminālatbildības par seksuālu uzmākšanos visos šī pārkāpuma fiziskās izpausmes gadījumos. Proti, šobrīd Krimināllikuma 160. panta pirmā daļa jau aptver tos seksuālas uzmākšanās gadījumos, kur šīs darbības ir izdarītas, lai 1) apmierinātu dzimumtieksmi un 2) ja tās izdarītas, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli vai pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo. Ja šādas noziedzīgā nodarījuma pamatpazīmes nav konstatējamas, šobrīd Krimināllikums neparedz atbildību par cita veida seksuālu uzmākšanos, arī ne tās fizisko izpausmi. Kā norādīts jau iepriekš, apskatot Krimināllikuma 160. panta pirmās daļas saturu, atbildība iestāsies tikai tādā gadījumā, ja vainīgais ir izdarījis attiecīgās darbības, lai apmierinātu savu dzimumtieksmi. Gadījumos, kad persona ir, piemēram, aoseksuāla, neskatoties uz 160. panta pirmajā daļā ietverto prettiesisko darbību izdarīšanu, atbildība šādai personai neiestāsies, jo iztrūkst subjektīvā puse – dzimumtieksmes apmierināšanas nolūks. Tas arī norāda uz to, ka Krimināllikuma 160. panta pirmā daļa neaptver visas seksuālas uzmākšanās fiziskās izpausmes formas. Būtiski,

²⁹ Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkaršanu. Latvijas Vēstnesis, 2023. 13. decembris, nr. 241.

ka seksuāla uzmākšanās neaprobežojas ar dzimumtieksmes apmierināšanas nolūku. Iemesli šī pārkāpuma izdarīšanai var būt arī citi. Piemēram, šāds nolūks varētu būt, nevis dzimumtieksmes apmierināšana, bet gan kontroles, spēka pārkāpuma u. c. nolūki, kas nav saistīti ar dzimumtieksmes apmierināšanu.

Seksuāla uzmākšanās var būt arī verbāla. Lai arī nevēlama saziņa var būt seksuālas uzmākšanās izpausme, atšķirībā no vajāšanas gadījumiem, šo darbību sistemātiskums nav seksuālas vardarbības priekšnoteikums. Lai arī nevēlama saziņa visnotaļ ir nepatīkama arī vajāšanas gadījumos, seksuālas uzmākšanās kaitīgums šī pārkāpuma interešu aizskāruma kontekstā ir atbilstošs, lai sistemātiskums nebūtu šī pārkāpuma pamatpazīme.

Seksuāla uzmākšanās var tikt īstenota pat ikdienišķās situācijās, kā, piemēram, sabiedriskajā transportā, uz ielas, parkā un citur. Lai vai kur šis pārkāpums tiktu īstenots, tā pamataspekts noteikti ir cietušā nostādīšana nepatīkamos un iespējams pat pazemojošos un degradējošos apstākļos un tas, vai objektīvos apstākļos citai personai tādas darbības un, ne mazāk svarīgi, – šo darbību maniere –varētu radīt tādas pašas sekas salīdzinošos apstākļos. Nenoliedzami, ka seksuālas uzmākšanās gadījumi, kas izpaužas kā fiziska seksuāla uzmākšanās ir vieglāk identificējama un līdz ar to arī ieņem lielāku lomu sabiedrības acīs. Lai arī seksuāla rakstura uzmākšanās digitālajā vidē vai ar mobilo sakaru starpniecību arī ir vieglāk identificējama ar datu pārraides operatoru iesaisti, problēmas ar pierādīšanu visbiežāk būtu gadījumos, ja seksuāla uzmākšanās ir notikusi mutvārdos vai arī gadījumos ar noteikta rakstura darbību izdarīšanu un šīm darbībām nav liecinieku. Pierādīšanas aspekts ir viens no tiem apsvērumiem, kāpēc sabiedrība nereti ir neviennozīmīgi noskaņota attiecībā uz tiem seksuālas uzmākšanās gadījumiem, kas nav saistīti ar fizisku saskari ar ķermeni. Tas savukārt rada tālejošas sekas pārkāpuma prevencijas nodrošināšanā, jo, ievērojot šo sabiedrības neviennozīmīgo attieksmi, rodas situācija, ka cietušie nevēršas pēc palīdzības, baidoties no nosodījuma, tostarp tiesībsargājošajās iestādēs, un baidoties no potenciālas upura vainošanas³⁰ situācijas, kad vainīgo vaino pārkāpuma izdarīšanas veicināšanā.

Ievērojot, ka šis pārkāpums aizskar vismaz trīs intereses – dzimumneaizskaramību, tikumību un cieņu, – kā arī šī pārkāpuma saturu, seksuāla uzmākšanās būtu jāietver Krimināllikuma 16. nodaļā ietvertu noziedzīgo nodarījumu lokā. Tas varētu tikt izdarīts Krimināllikumu papildinot ar Krimināllikuma 160.¹ pantu "Seksuāla uzmākšanās". Tāpat ir analizēti citu valstu izvēlētie risinājumi seksuālas uzmākšanās noregulēšanai.

Lai arī šobrīd ir noteikta kriminālatbildība par atsevišķiem dzimumorgānu kropļojumiem, Latvijai ir jāatrod risinājums, lai noteiktu atbildību par visu sieviešu dzimumorgānu kropļojumu izdarīšanu.

³⁰ victim blaming – angļu val.

Savukārt, lai arī jau šobrīd Krimināllikuma 150. pants paredz atbildību par sociālā naida un nesaticības izraisīšanu un šī panta objektīvā puse atbilst Vardarbības apkaršanas direktīvā paredzētajam pārkāpumam – tiša kūdišana uz vardarbību vai naidu pret personu grupu vai kādu locekli šādā grupā, kas definēta saistībā ar dzimumu, publiski ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju palīdzību, izplatot šādu kūdišanu saturošus materiālus –, domājams, ka, lai ievērotu starptautiskās prasības, likumdevējam iespējams nāksies svītrot norādi uz “būtisku kaitējumu” kā Krimināllikuma 150. panta pamatpazīmi. Tas skaidrojams ar to, ka ir pamatotas šaubas, vai “būtisks kaitējums” varētu ietilpt kādā no šīs direktīvas 8. panta otrajā daļā ietvertajām atrunām.

Turpretī, lai noteiktu atbildību par Stambulas konvencijas 33. pantā ietverto pārkāpumu – psiholoģiska vardarbība, – domājams, ka likumdevējs atbildību šo pārkāpumu varētu noteikt Krimināllikuma 13. nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību”, kur jau noteikta atbildība par tišiem miesas bojājumiem, kā arī draudiem izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu.

Savukārt par piespiedu laulībām, piespiedu aborta un piespiedu sterilizācijas izdarīšanu, vajāšanu (tostarp kibervajāšanu) un citiem Vardarbības apkaršanas direktīvā un Stambulas konvencijā ietvertajiem pārkāpumiem jau šobrīd ir paredzēta kriminālatbildība vai nu atsevišķā pantā, vai arī šo pārkāpumu pazīmes jau ietilpst citu Krimināllikuma noziedzīgo nodarījumu tvērumā.

Tāpat šajā nodaļā ir vērsta uzmanība uz tiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas skar sodāmas seksuāla rakstura darbības, taču atbildība par tām ir noteikta citās Krimināllikuma nodaļās, proti, par seksuāla rakstura attiecībām ar dzīvniekiem un mirušām personām. Atbilstoši psihiatrijas nostādnēm seksuāla rakstura attiecības ar dzīvniekiem un mirušām personām ir kvalificējas kā parafilija jeb atipiska seksuāla tieksme.³¹ Latvijas likumdevējs ir noteicis atbildību par šādām darbībām. Tā seksuāla rakstura darbībām ar dzīvniekiem aptver Krimināllikuma 230. pants, kurā ir ietverta atbildība par cietsirdīgu izturēšanos pret dzīvnieku un dzīvnieka spīdzināšanu. Turpretī atbildību par seksuāla rakstura darbībām pret mirušām personām aptver Krimināllikuma 228. pants, kas paredz atbildību par kapa un liķa apgānīšanu. Savukārt, ja seksuāla rakstura darbības ar mirušu personu ir izdarītas pēc tam, kad vainīgais ir noslepkavojis šo personu, un pēc nāves iestāšanās izdarījis seksuāla rakstura darbības, tad šādas darbības tiktu kvalificētas atbilstoši Krimināllikuma 117. panta 5. punktam.

³¹ Ochoa T. T., Jones C. Defiling the Dead: Necrophilia and the Law. *Whittier Law Review* Vol. 18, p. 540. Pieejams: <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1099&context=facpubs> [aplūkots 2025. gada 9. februārī]

3. PROMOCIJAS DARBA GALVENIE SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

1. Varētu apgalvot, ka Krimināllikuma 16. nodaļas regulējumā ir novērojama gan Latvijas pirmās brīvvalsts laika, gan padomju okupācijas laika krimināltiesiskā regulējuma ietekme. Pēdējais savukārt norāda uz stagnāciju Krimināllikuma kā tiesību akta evolūcijā atbilstoši starptautiskajām tendencēm, salīdzinot ar citu nozaru tiesību aktiem.
2. Dzimumneaizskaramība tās plašākajā nozīmē ir jebkurai personai piemītoša tiesība, kas izriet no Satversmes 96. panta. Vienlaikus šī tiesība aptver divus izpausmes veidus – dzimumbrīvību un dzimumneaizskaramību šaurākajā nozīmē. Dzimumbrīvība ir prerogatīva, ar ko ir apveltītas dzimumbrieduma vecumu sasniegušas personas, kas spēj apzināties seksuālo attiecību nozīmi un iespējamās sekas. Savukārt dzimumneaizskaramība šaurākajā nozīmē ir jēdziens, kas attiecināms uz visām personām, kas sava vecuma (personas, kas nav sasniegušas dzimumbrieduma vecumu jeb sešpadsmit gadu vecumu), garīgās attīstības vai citu konkrētu traucējumu dēļ nevar būt apveltītas ar dzimumbrīvību. Vienlaikus ne visi garīgās attīstības traucējumi, psihiskās saslimšanas u.tml., norāda uz apstākli, ka persona nav apveltīta ar dzimumbrīvību. To, vai persona ir spējusi apzināties seksuāla rakstura darbību nozīmi un sekas, ir vērtējams katrā situācijā individuāli, īpaši izvērtējot visus seksuāla rakstura attiecībās stāšanās apstākļus un traucējumu izpausmi konkrētajā situācijā.
3. Savukārt tikumība kā interese Krimināllikuma 16. nodaļas kontekstā ir daļa no morāles virsjēdziena un seksuālās morāles sinonīms. Turklāt jebkurš noziedzīgs nodarījums, kas aizskar dzimumneaizskaramības intereses, aizskar arī tikumības intereses.
4. Viens no dzimumbrīvības kā tiesības izmantošanas veidiem ir personas lēmums ierobežot savu dzimumbrīvību. Paradoksāli, bet tieši šāds labprātīgs ierobežojums ir dzimumbrīvības kā tiesības īstenošana vislielākajā apmērā.
5. Izvarošana Krimināllikuma izpratnē ir vagināls dzimumakts starp vīrieti un sievieti pret vienas no pusēm gribu. Minētais gan neatbilst starptautiski pieņemtajiem standartiem par izvarošanas jēdzienu un tā saturu. Izvarošana kā jēdziens sevī aptver jebkāda seksuāla rakstura iekļūšanu ķermenī vagināli, anāli vai orāli neatkarīgi no iesaistīto pušu dzimuma.
6. Lai paredzētu atbilstošas sekas un izmantotu konsekventu terminoloģiju gadījumos, kad ir notikusi jebkura prettiesiska vagināla, anāla vai orāla iekļūšana ķermenī, Krimināllikuma 16. nodaļa būtu veidojama tā, ka visi šādi gadījumi ir ietverti vienā pantā kā seksuāla vardarbība,

apvienojot Krimināllikuma 159. pantu un 160. panta otro, piekto un sesto daļu. Vienlaikus tas nav iespējams, Krimināllikuma sodu piemērošanas noteikumu dēļ. Ja atbildība par minētajām darbībām būtu noteikta viena panta dažādās daļās, apsūdzībā tiks norādīts uz abiem aktiem, bet sodu noteiks vienu, vadoties pēc tās panta daļas, kurā ir noteikta smagākā sankcija. Sodū par katru aktu un galīgo sodu var noteikt tikai tad, ja atbildība par tiem būtu paredzēta atsevišķos pantos.

7. Ar jēdzienu "seksuāla vardarbība" apzīmē visas tās vardarbības formas, kas saistītas ar seksuāla rakstura darbību izdarīšanu. Šī brīža Krimināllikuma 160. pants nosaukums varētu radīt maldīgu priekšstatu, ka tikai šajā pantā ietvertās darbības varētu tikt uzskatītas par seksuālu vardarbību. Vienlaikus, ievērojot latviešu valodas īpatnības, šis apzīmējums ir saglabājams.
8. Tiesību normai nevajadzētu sniegt subjektīvu vērtējumu par to, kādas ir prettiesiskās darbības – dabiskas vai pret dabiskas. Tiesību normas dispozīcijas uzdevums ir konkrēti noteikt tās darbības, kas veido noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvo pusi, bez subjektīva rakstura nokrāsas. Lai arī Krimināllikuma 160. panta otrās daļas dispozīcijas grozīšana nav izšķiroša, šā panta daļas dispozīcijas redakcija būtu atbilstošāka tiesību normu izstrādes principiem, izvairoties no vārdkopas "pretdabiskā veidā", izsakot normu šādā redakcijā:

"(2) Par anālu vai orālu aktu vai dzimumtiesmes apmierināšanu **citā veidā**, kas saistīta ar vaginālu, anālu vai orālu iekļūšanu cietušā ķermenī, ja tas izdarīts, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli vai pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo – [..]"

9. Ja sākotnēji puses ir labprātīgi stājušās seksuāla rakstura attiecībās, taču kādā šo darbību posmā viena no pusēm vēlas šīs darbības pārtraukt, taču otra persona tās joprojām turpina, tad šis turpināšanas moments ir uzskatāms kā minēto darbību izdarīšana pret personas gribu un attiecīgi kvalificējama kā izvarošana vai seksuāla vardarbība atkarībā no izdarīto darbību rakstura.
10. Viens no īpašiem aspektiem dzimumnoziedzumu kontekstā ir draudi. Lai arī tiesību doktrīnā viedokļi atšķiras, ir pamatoti apgalvot, ka, lai noteiktu, ka stāšanās seksuāla rakstura attiecībās ir tiešā cēloņsakarībā ar izteiktajiem draudiem, nepieciešams konstatēt, ka šie draudi ir reāli pastāvoši vai saistīti ar potenciāli reāli pastāvošu situāciju. Turklāt nav svarīgi, vai šie draudi ir saistīti ar mantisku vai nemantisku kaitējumu. Tāpat nav nozīmes tam, kad šie draudi varētu tikt izpildīti. Izšķirošais kritērijs ir tieši personas iekšējā attieksme par izteiktajiem draudiem, kas sekojoši ir bijis par pamatu, lai stātos seksuāla rakstura attiecībās, nevis personas labprātīgi pieņemts lēmums. Cietušā izpratne par draudu realitāti var atšķirties no tā, ko citi tādos pašos apstākļos uzskatītu par reālu. Līdz ar to, izvērtējot šādus

gadījumus, ir īpaši svarīgi ņemt vērā cietušā attieksmes un seksuāla rakstura attiecībās stāšanās fakta cēloņsakarību.

11. Tāpat tiesību normu piemērotājiem ir īpaši jāvērtē gadījumi, kad ir notikusi izvarošana vai seksuāla vardarbība pret personu, taču tā nav pretojusies vainīgajam. Tieši cietušajiem no izvarošanas vai seksuālas vardarbības ir īpaši raksturīga tā dēvētā sastingšanas reakcija. Šādos īpašos gadījumos ir nepieciešama tiesu psihiatra izdarīta ekspertīze, turklāt, izvērtējot šādas situācijas, īpaša nozīme ir arī rūpīgai visu lietas apstākļu izvērtēšanai, lai izvairītos no nepatiesu apsūdzību izvirzīšanas.
12. Pasaulē ir novērojama atriebības pornogrāfijas izplatības tendence. Šo pārkāpumu raksturo pornogrāfiska rakstura materiālu izplatīšana pret vismaz vienas no iesaistīto pušu gribu. Lai arī Pornogrāfijas ierobežošanas likuma 4. pantā ir noteikts šādu darbību aizliegums, likumdevējs nav paredzējis atbildību par atriebības pornogrāfiju Krimināllikuma 16. nodaļā. Lai arī pornogrāfiska rakstura materiāli atriebības pornogrāfijas gadījumos visbiežāk satur personas datus, turklāt tie tiek izplatīti bez personas piekrišanas, atriebības pornogrāfija kā pārkāpums neatbilst Krimināllikuma 145. panta raksturam. Atsevišķos gadījumos, kad konstatējami datu aizsardzības pārkāpumi, kaitējums var tikt novērsts ar informācijas izdzēšanu vai maiņu. Atriebības pornogrāfijas gadījumos šīs sekas iedarbojas uz personu personīgi un redzētais nevar tikt izdzēsts no personu atmiņām.
13. Atriebības pornogrāfija kā pārkāpums aizskar personas dzimumbrīvību, tikumības un cieņas intereses. Ņemot vērā, ka dzimumbrīvība kā tiesība ar īpašu sensitivitātes komponentu nevar tikt pielīdzināta citu grupu datu apstrādes pārkāpumu gadījumiem, atriebības pornogrāfijas gadījumos ir nepieciešams īpašs indivīda tiesību aizsardzības mehānisms ārpus vispārējās tiesību normas par nelikumīgām darbībām ar personas datiem. Tādējādi ieteicams precizēt Krimināllikuma 166. panta otro daļu, paredzot atbildību par atriebības pornogrāfiju neatkarīgi no noziedzīgā nodarījuma rezultātā iestājušajām sekām. Pienākums noteikt kriminālatbildību par atriebības pornogrāfiju arī izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1385 “Par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu” prasībām.
14. Lai paredzētu kriminālatbildību par visiem atriebības pornogrāfijas gadījumiem, Krimināllikuma 166. panta otrās daļas dispozīcija varētu tikt izteikta šādā redakcijā:

“(2) Par tāda pornogrāfiska priekšnesuma apmeklēšanu vai demonstrēšanu vai par tādu pornogrāfiska rakstura materiāla apriti, kurš satur bērnu pornogrāfiju, cilvēka seksuālas darbības ar dzīvnieku, nekrofiliju vai dzimumtieksmes apmierināšanu vardarbīgā veidā, **vai arī par pornogrāfiska rakstura materiālu izplatīšanu, kas izplatīti bez tajos attēlotās personas piekrišanas – [..]**”

15. Šobrīd Latvijā trūkst tiesiskā regulējuma par prostitūcijas ierobežojošo noteikumu pārkāpumiem. Ir izveidojusies situācija, ka pastāv nozares ierobežojumi, taču par to pārkāpumiem tiesisko seku nav. Praksē šo situāciju mēdz risināt ar administratīvās atbildības par sabiedriskās kārtības traucēšanas piemērošanu. Šāda prakse ir izbeidzama, ievērojot, ka šīs tiesību normas izstrādes mērķis ir noregulēt citus gadījumus. Likumdevējam ir jāizšķiras par to, kādu nozares politikas regulējuma veidu izvēlēties, un attiecīgi atrisināt izveidojošos situāciju, lai nodrošinātu ne vien tiesisko noteiktību, bet arī nozarē iesaistīto pušu aizsardzību gan no pakalpojuma sniegšanas, gan saņemšanas viedokļa. Līdz šim ir notikuši mēģinājumi izstrādāt nozari regulējošu regulējumu, taču līdz šim brīdim – bez sekmēm.
16. Prostitūcijas nozarē ir daudz risku, turklāt arī sabiedrības viedoklis par nozari ir neviennozīmīgs. Taču tas nedrīkst būt iemesls, lai atstātu nozari novārtā. Tieši tāpēc, ka daudzi riski ir tik acīmredzami, vienlaikus apzīnoties, ka nozare pastāvēs arī tad, ja par pakalpojuma sniegšanu vai saņemšanu tiks paredzēta kriminālatbildība, valstij ir jānodrošina tāds regulējums, kas maksimāli aizsargātu visas iesaistītās personas, radot pēc iespējas drošāku vidi. Viens no iespējamiem risinājumiem varētu būt paredzēt tādu regulējumu, kas atļautu personām nodarboties ar prostitūciju, ja persona ir sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, vienlaikus paredzot nosacījumus. Piemēram, šādi nosacījumi varētu būt reģistrācija, regulāras veselības pārbaudes u.c. Tikai tad, ja persona neizpilda likumā noteiktās prasības, tai varētu piemērot administratīvo atbildību.
17. Personas darbības prostitūcijas nozarē ir nereti cieši saistītas ar cilvēku tirdzniecības jēdzienu. Lai arī, piemēram, Krimināllikuma 154.¹ (cilvēku tirdzniecība), 164. (personas iesaistīšana prostitūcijā un prostitūcijas izmantošana), 165. (sutenerisms) un 165.¹ pantā (personas nosūtīšana seksuālai izmantošanai) paredzētās pazīmes daļēji pārklājas, ir svarīgi uzsvērt, ka cilvēku tirdzniecības gadījumos noziedzīgā nodarījuma pamatpazīme ir ekspluatācijas nolūks, kas raksturo attiecīgā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi. Savukārt Krimināllikuma 164. pantā paredzētajos gadījumos ekspluatācijas nolūku nav nepieciešams konstatēt – ir pietiekami konstatēt šajos pantos norādītās objektīvās puses pazīmes. Turpretī, lai arī Krimināllikuma 165. panta gadījumos ir nepieciešams konstatēt iedzīvošanās nolūku, ar to nepietiek, lai noziedzīgo nodarījumu varētu kvalificēt atbilstoši Krimināllikuma 154.¹ pantam. Šādos gadījumos ir jākonstatē īpašie objektīvās puses realizēšanas nosacījumi, kuri uzskaitīti 154.² panta pirmajā daļā. Savukārt atšķirībā no Krimināllikuma 154.¹ panta Krimināllikuma 165.¹ pantā paredzētajos gadījumos persona seksuālai izmantošanai tiek nosūtīta ar tās piekrišanu. Vienlaikus noziedzīgā nodarījuma kvalificēšana atbilstoši Krimināllikuma 164, 165. vai 165.¹ pantam neizslēdz atsevišķu personas darbību kvalificēšanu atbilstoši Krimināllikuma 154.¹ pantam.

18. Seksuāla uzmākšanās kā pārkāpums var aizskart vismaz trīs ar Krimināllikumu aizsargātas intereses: 1) dzimumneaizskaramību (kas sevī ietver dzimumbrīvību un līdz ar to arī seksuālo pašnoteikšanos), 2) tikumību un 3) cieņu. Dzimumneaizskaramības intereses seksuālas uzmākšanās kontekstā tiek aizskartas tā, ka tiek ietekmētas personas tiesības izvēlēties, ar ko un kā ar kādu veikt seksuāla rakstura darbības, kam nav jābūt obligāti dzimumaktam vai kādam citam aktam, kas saistīts ar iekļūšanu ķermenī.
19. Šobrīd par atsevišķām seksuālas uzmākšanās formām ir paredzēta administratīvā atbildība. Ievērojot seksuālas uzmākšanās kā pārkāpuma raksturu, kas vērs uzmanību uz pārkāpuma seksuāla rakstura būtību un līdz ar to arī dzimumneaizskaramības un tikumības interešu aizskārumu kā tiešo objektu, kā arī šī pārkāpuma kaitīgumu un prevencijas nepieciešamību, lai novērstu smagāku dzimumnoziegumu izdarīšanas un recidīva potenciālu, šim pārkāpumam ir jābūt ietvertam Krimināllikuma 16. nodaļā. Cieņa kā vēl viena ar šī pārkāpuma aizskartajām interesēm īpaši uzsver to, ka tādām pārkāpumam, kas aizskar vairākas ar Krimināllikumu aizsargātas intereses, ir jābūt Krimināllikumā ietvertam noziedzīgo nodarījumu lokā, neatkarīgi no tā, kāda ir šī pārkāpuma izpausme.
20. Ne Krimināllikumā, ne citos tiesību aktos vēl nav iestrādātas normas, kas nodrošinātu cietušo aizsardzību pret visām seksuālas uzmākšanās formām atbilstoši Latvijai uzliktajām starptautiskajām saistībām. Lai arī seksuālas uzmākšanās fizisko izpausmi daļēji aptver Krimināllikuma 160. panta pirmā daļa, šis regulējums nav pilnīgs. Būtisks Krimināllikuma 160. panta pirmās daļas elements ir dzimumtieksmes apmierināšanas nolūks. Seksuāla uzmākšanās bieži tiek izdarīta, lai apmierinātu dzimumtieksmes, taču šis pārkāpums var tikt izdarīts arī citu iemeslu dēļ, piemēram, lai pazemotu cietušo, ar šīm darbībām uzsvērtu savu kontroli pār cietušo (piemēram, darba tiesiskajās attiecībās) utt. Šobrīd atbildība par šādu seksuālu uzmākšanos Krimināllikumā nav paredzēta.
21. Ievērojot minēto, kā arī, lai izpildītu Eiropas Padomes 2011. gada 11. maija Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu jeb Stambulas Konvencijas prasības, autore priekšlikums ir atbildību par seksuālu uzmākšanos noteikt Krimināllikuma 160.1 pantā, normas pirmās un otrās daļas dispozīcijas izsakot šādā redakcijā:
"160.¹ pants Seksuāla uzmākšanās
(1) Par nevēlamu seksuāla rakstura fizisku, mutvārdu vai rakstveida darbību, kuras mērķis vai sekas ir radīt iebiedējošu, naidīgu, pazemojošu, apkaunojošu vai uzbrūkošu vidi vai citādi aizskart cietušā cieņu, – [...]
(2) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts, izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo, – [...]"

22. Latvijas pienākums noteikt atbildību par atsevišķām vardarbības formām izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1385 “Par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu” un Eiropas Padomes 2011. gada 11. maija Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu jeb Stambulas Konvencijas. Daļa no minētajām vardarbības formām Krimināllikumā jau ir aptvertas, taču tikai daļēji. Turpretī atsevišķas šo pārkāpumu izpausmes nav aptvertas vispār.
23. Lai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1385 “Par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu” un Stambulas Konvencijas prasības ietvertu Latvijas tiesiskajā regulējumā, autore, papildus bez jau iepriekš piedāvātajām redakcijām par atbilstības pornogrāfiju un seksuālu uzmākšanos, piedāvā arī šādas tiesību normu redakcijas:
- 23.1. Lai ietvertu atbildību par visa veida dzimumorgānu izkropļošanu, likuma “Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 3. pielikuma “Kritēriji miesas bojājumu smaguma pakāpes noteikšanai” 16. punkta 3. apakšpunkts varētu tikt izteikts šādā redakcijā:
- “16. Orgāna vai tā funkcijas zaudējums ir:
- [..]
- 3) orgāna vai tā funkcijas zaudējums, kas izpaužas kā:
- [..]
- c) reproduktīvo spēju zaudējums (zudusi dzimumakta izdarīšanas, apaugļošanas un apaugļošanās spēja, spēja dzemdēt), kā arī ārējo dzimumorgānu pilnīga vai daļēja nogriešana, tai skaitā klitora, lielo vai mazo kaunuma lūpu pilnīga vai daļēja nogriešana, vai infibulācija, **vai jebkāda cita kropļošana**, izņemot manipulācijas, kas veiktas pēc medicīniskām indikācijām.”
- 23.2. Lai paredzētu atbildību par piespiešanu vai panākšanu, ka tiek izdarīta dzimumorgānu izkropļošana, kā arī diferencētu atbildības noteikumus atkarībā no cietušās personas vecuma, Krimināllikums varētu tikt papildināts ar 125.¹ pantu šādā redakcijā:
- “125.¹ pants. Piespiešana vai panākšana izdarīt dzimumorgānu kropļojumu
- (1) Par piespiešanu vai panākšanu, ka tiek izdarīta ārējo dzimumorgānu pilnīga vai daļēja nogriešana, tai skaitā klitora, lielo vai mazo kaunuma lūpu pilnīga vai daļēja nogriešana, vai infibulācija, vai jebkāda cita kropļošana, izņemot manipulācijas, kas veiktas pēc medicīniskām indikācijām, – [..]
- (2) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts pret nepilngadīgo, – [..]
- (3) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas izdarīts pret personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, – [..]

24. Lai izpildītu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1385 “Par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu” prasības attiecībā uz pārkāpuma – tiša kūdišana uz vardarbību vai naidu pret personu grupu vai kādu locekli šādā grupā, kas definēta saistībā ar dzimumu, publiski ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju palīdzību, izplatot šādu kūdišanu saturošus materiālus (8. pants), – iespējams, ka likumdevējam būs jāprecizē Krimināllikuma 150. pantu, svītrojot būtisku kaitējumu kā Krimināllikuma 150. pantā ietvērto noziedzīgā nodarījuma pamatpazīmi. Proti, māt pamatotas šaubas, vai pazīme “būtisks kaitējums” varētu atbilst kādai no šīs direktīvas 8. panta otrajā daļā minētajām atrunām, kad dalībvalstis drīkst izvēlēties sodīt vien darbības, kuras izdarītas veidā, kas varētu traucēt sabiedrisko kārtību, vai arī ir apdraudošas, aizskarošas vai pazemojošas.
25. Savukārt, lai noteiktu atbildību par Stambulas konvencijas 33. pantā ietvērto pārkāpumu – psiholoģiska vardarbība, – domājams, ka likumdevējs atbildību šo pārkāpumu varētu noteikt Krimināllikuma 13. nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret personas veselību”, kur jau noteikta atbildība par tišiem miesas bojājumiem, kā arī draudiem izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu. Lai arī atbilstoši Stambulas konvencijas 78. panta trešajai daļai, dalībvalsts var izdarīt atrunu par kriminālatbildības noteikšanu par psiholoģisko vardarbību un tā vietā paredzēt citus sodus, Latvija to nav izdarījusi.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN CITU AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. 1903. gada 22. marta Sodu likumi: tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. 3. izdevums. Rīga: [b.i.], 1930.
2. 1933. g. 24. aprīļa Sodu likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sastādījuši: Pauls Mincis, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Rīga: [b.i.], 1934.
3. Liholaja V., Hamkova D. Seksuāla rakstura darbību izpratne un kvalifikācijas problēmjautājumi. Grām.: Tiesību zinātnes uzdevumi, nozīme un nākotne tiesību sistēmās I. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 7. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019.
4. Traiņins A., Menšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodekss. Komentārs. I. T. Golakova Padomju Savienības Augstākās tiesas priekšsēdētāja redakcija un priekšvārds. Tulkojums no otra izdevuma. Rīga: Grāmatu Apgāds, 1946.
5. Zivtiņa E. Dzimumneaiškaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā. Grām.: Latvijas Republikas Satversmei – 100. Latvijas Universitātes 80. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022.
6. Zivtiņa E. Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte. Grām.: Tiesību ierobežojumu pieļaujamība un attaisnojāmība demokrātiskā tiesiskā valstī. Latvijas Universitātes 81. starptautiskās zinātniskās konferences tiesību zinātnes rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2023.
7. Kopf S. Avenging Revenge Porn. *Modern American*, Vol. 9, No. 2, 2014, p. 22–34.
8. Lin T. Sexual Violence and Two Types of Moral Wrongs. *Hypatia*. 2024, p. 1–20.
9. Ochoa T. T., Jones C. Defiling the Dead: Necrophilia and the Law. *Whittier Law Review* Vol. 28. Pieejams: <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1099&context=facpubs> [aplūkots 2025. gada 9. februārī]
10. Poirson L., Robin M., Shadili G., Lamothe J., et al. Male Victims of Sexual Abuse: Impact and Resilience Processes, a Qualitative Study. *Healthcare*. Vol. 11, No. 13, 2023. Pieejams: <https://www.mdpi.com/2227-9032/11/13/1868> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]
11. Singh M. M., Parsekar S. S., Nair S. N. An Epidemiological Overview of Child Sexual Abuse. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. Vol. 3, No. 4, 2014, p. 430–435. Pieejams: https://journals.lww.com/jfmpc/fulltext/2014/03040/an_epidemiological_overview_of_child_sexual_abuse.28.aspx [aplūkots 2025. gada 9. maijā]

Normatīvie akti

12. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1385 (2024. gada 14. maijs) par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 24.05.2024., OV L 2024/1385.
13. Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Latvijas Vēstnesis, 2023. 13. decembris, nr. 241.
14. Grozījumi Krimināllikumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2012. 27. decembris, nr. 202.
15. Pornogrāfijas ierobežošanas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 24. maijs, nr. 83.
16. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, nr. 199/200.
17. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. LPSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1961. 9. februāris, nr. 6.
18. Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 210. Latvijas Vēstnesis, 2008. 25. janvāris, nr. 14.
19. Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2001. gada 22. maija noteikumi Nr. 210. Latvijas Vēstnesis, 2001. 24. maijs, nr. 80.

Citi prakses materiāli

20. Valsts Policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumus cietušajiem bērniem 2024. gadā. Pieejams: <https://www.vp.gov.lv/lv/publikacijas-un-parskati#dazadas-publikacijas-par-darba-rezultatiem> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]
21. Centers for Disease Control and Prevention. Intimate Partner Violence, Sexual Violence, and Stalking Among Men. Pieejams: <https://www.cdc.gov/intimate-partner-violence/about/intimate-partner-violence-sexual-violence-and-stalking-among-men.html> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]
22. Council of Europe. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence, 11.05.2011., Council of Europe Treaty Series No. 210. Pieejams: <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6> [aplūkots 2025. gada 2. janvārī]
23. European Union Agency for Fundamental Rights. One in three women in the EU have experienced violence. Pieejams: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-gender-violence-survey-key-results> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]
24. Eurostat. Crime statistics. Pieejams: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics [aplūkots 2025. gada 19. februārī]
25. International Criminal Court. Elements of Crimes. 2013. Pieejams: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf> [aplūkots 2025. gada 27. janvārī]
26. UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF. Pieejams: <https://www.unicef.org/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]
27. United Nations Human Rights Council. A framework for legislation on rape (Model Rape Law): report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes

- and Consequences, A/HRC/47/26/Add.1, 2021. Pieejams: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/149/63/PDF/G2114963.pdf?OpenElement> [aplūkots 2025. gada 27. janvārī]
28. Rutgers. Monitor Seksuele Gezondheid 2023: Onderzoek naar de seksuele gezondheid van een representatieve groep volwassenen van 18 tot 80 jaar. Pieejams: <https://rutgers.nl/onderzoeken/onderzoek-van-rutgers-onder-een-representatieve-groep-volwassenen-van-18-tot-80-jaar-in-nederland-over-seksuele-gezondheid/> [aplūkots 2025. gada 9. maijā]
 29. Welt. Zahl der Sexualstraftaten gegen Frauen innerhalb von zehn Jahren fast verdoppelt. Pieejams: <https://www.welt.de/vermishtes/article254159100/Zahl-der-Sexualstraftaten-gegen-Frauen-innerhalb-von-zehn-Jahren-fast-verdoppelt.html> [aplūkots 2025. gada 19. februārī]

UNIVERSITY OF
LATVIA

FACULTY OF LAW

Elīna Zivtiņa

**CRIMINAL OFFENCES AGAINST
MORALITY AND SEXUAL INVIOABILITY:
PROBLEMATIC ASPECTS OF
QUALIFICATION AND IMPLEMENTATION**

SUMMARY OF DOCTORAL THESIS

Submitted for the degree of Doctor of Law
Subfield of Criminal Law

Riga 2025

The doctoral thesis was carried out at the Chair of Department of Criminal Law, Faculty of Law, University of Latvia, from 2021 to 2025.

The thesis contains the introduction, four chapters, reference list, one appendix.
Form of the thesis: dissertation in the subfield of criminal law.

Supervisor: Prof., *Dr. iur.* **Valentija Liholaja**.

Reviewers:

- 1) Prof., *Dr. iur.* **Jānis Teivāns-Treinovskis**, University of Daugavpils;
- 2) Prof., *Dr. iur.* **Sandra Kaija**, Rīga Stradiņš University;
- 3) Prof. habil., *Dr. iur.* **Gintaras Švedas**, Vilnius University.

The thesis will be defended at the public session of the Doctoral Committee of the Promotion Council in Science of Law, University of Latvia, at 14:00 on 24 November 2025, Raiņa bulvāris 19.

The thesis is available at the Library of the University of Latvia, Kalpaka bulvāris. 4.

Chairman of the Doctoral Committee _____ / Jānis Kārklīš /
(signature)

Secretary of the Doctoral Committee _____ / Agnese Šteinberga /
(signature)

© University of Latvia, 2025
© Elīna Zivtiņa, 2025

ISBN
ISBN (PDF)

ANNOTATION

The aim of this doctoral thesis is to conduct research on criminal offences against morality and sexual inviolability to identify issues related to the qualification and application of legal norms, as well as to provide recommendations for improving the legal framework.

To reach the mentioned aim, the author has examined criminal offences against morality and sexual inviolability listed in Chapter 16 of the Criminal Law of Latvia, evolution of these offences, content and practical application in Latvia and worldwide. The author has also analyzed prostitution and its place in the system of criminal offences against morality and sexual inviolability, as well as other criminal offences that affect the interests of morality and sexual inviolability – both 1) those that are not yet criminalized (for example, coercing or procuring a woman or a girl to undergo genital mutilation) 2) those that are already a part of Criminal Law of Latvia, but not a part of Chapter 16 (for example, sexual relations with animals and corpses). Moreover, the deep analysis of case law has been conducted to identify the problematic aspects of application of legal norms and qualification issues. To reach the aim of the doctoral theses, the author has also provided recommendations, including legal norm draft recommendations, to improve the legal framework in accordance with international requirements and standards.

Notably, this doctoral thesis represents the first comprehensive study in Latvia focused specifically on criminal offences against morality and sexual inviolability. As a result of this doctoral thesis, the author has provided a deep analysis of the content of criminal offences against morality and sexual inviolability, emphasized the necessity of legal framework improvement by, also, but not limited to, offering legal norm draft recommendations. Moreover, this study not only provides new scientific insights that have not been extensively analyzed before, but also highlights issues that foster further discussions aimed at developing effective solutions.

CONTENTS

1. GENERAL DESCRIPTION OF THE THESIS	35
1.1. Relevance and novelty of the topic	35
1.2. Aims and objectives of the doctoral thesis	37
1.3. Research questions	37
1.4. Description of the scientific methods used	38
1.5. Approbation of the results	38
1.5.1. Publications containing and reflecting the proposals and findings developed during the preparation of the doctoral thesis	38
1.5.2. Conferences where the findings of the doctoral research were presented	39
2. OUTLINE OF THE DOCTORAL THESIS	40
2.1. Theoretical basis of the doctoral thesis	40
2.2. Structure of the doctoral thesis and main research results ...	40
2.2.1. Introduction of the doctoral thesis	40
2.2.2. Chapter One: Criminal Offences Against Morality and Sexual Inviolability in History of Latvia	40
2.2.3. Chapter Two: Sexual Offences and Their Constituent Elements	42
2.2.4. Chapter Three: Criminal Offences Against Morality ...	45
2.2.5. Chapter Four: Sexual Harassment and Other Non-Criminalized Forms of Violence, as well as Sexual Acts Against Animals and Corpses	47
3. MAIN CONCLUSIONS AND PROPOSALS OF THE DOCTORAL THESIS	51
LIST OF REFERENCES AND OTHER SOURCES	58

1. GENERAL DESCRIPTION OF THE THESIS

1.1. Relevance and novelty of the topic

Historically, criminal offences against morality and sexual inviolability have fallen within the scope of crimes for which the defendant could be punished with the highest sentence – death.

Although nowadays the sentencing policy regarding this group of offences has changed, it does not mean that such crimes are being committed less frequently. On the contrary – an increase in cases of sexual violence has been observed both in the European Union and worldwide.¹

According to European Union Agency for Fundamental Rights, one in six women has experienced sexual violence, including rape, and one in three has experienced sexual harassment.² At least 370 000 women and girls worldwide have been victims of sexual offences.³ For example, the number of sexual offence cases in Germany has even doubled over the last 10 years. Moreover, around 87% of victims being female victims.⁴

Nevertheless, sexual crimes are not a phenomenon that affects only women, they also impact men and children worldwide. For example, in the United States of America one in four men has experienced sexual violence during their lifetime. Moreover, one in fourteen men have been made to penetrate someone.⁵ A study conducted in the Netherlands, which surveyed more than 15 000 men aged 18 to 80, found that at least 5% of the respondents had suffered from sexual

¹ Eurostat. Crime statistics. Available: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics [Accessed on 19.02.2025.]

² European Union Agency for Fundamental Rights. One in three women in the EU have experienced violence. Available: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-gender-violence-survey-key-results> [Accessed on 19.02.2025.]

³ UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF. Available: <https://www.unicef.org/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> [Accessed on 19.02.2025.]

⁴ Welt. Zahl der Sexualstraftaten gegen Frauen innerhalb von zehn Jahren fast verdoppelt. Available: <https://www.welt.de/vermischtes/article254159100/Zahl-der-Sexualstraftaten-gegen-Frauen-innerhalb-von-zehn-Jahren-fast-verdoppelt.html> [Accessed on 19.02.2025.]

⁵ Centers for Disease Control and Prevention. Intimate Partner Violence, Sexual Violence, and Stalking Among Men. Available: <https://www.cdc.gov/intimate-partner-violence/about/intimate-partner-violence-sexual-violence-and-stalking-among-men.html> [Accessed on 09.05.2025.]

violence.⁶ In cases where victims are men in particular, accurate statistical data are difficult to collect due to the fact that men often choose not to report sexual offences.⁷

Meanwhile one in eight boys⁸ and one in six girls⁹ have been victims of sexual offences before reaching the age of eighteen. Moreover, Latvia is also experiencing a troubling trend regarding children who have been victims of sexual offences. According to the State Police of Latvia report on juvenile crime and child victims of criminal offences in 2024, children most frequently suffer from criminal offences against morality and sexual inviolability. In 2024, among all children who were victims of criminal offences, 47.3% had suffered from criminal offences against morality and sexual inviolability. Compared to previous years, this trend is decreasing (54.3% in 2021, 55.5% in 2022, 50.2% in 2023), but these figures remain critically high.¹⁰ Considering the above, this topic is of high importance both in Latvia and worldwide.

Although criminal offences against morality and sexual inviolability have been indirectly studied before, this doctoral thesis is the first research of this scope and content conducted in Latvia. For example, in 2015, Aldona Kipāne, in her doctoral dissertation “Criminological Problems of Sexual Violence” addressed the problem of sexual violence. However, her study primarily focused on the concept of sexual violence, its causes and contributing factors, and an analysis of the offender’s personality. Furthermore, this research was completed over ten years ago.

Considering the above, this doctoral thesis demonstrates a high level of scientific novelty. Many of the aspects targeted in the doctoral thesis, such as the historical evolution of criminal offences against morality and sexual

⁶ Rutgers. Monitor Seksuele Gezondheid 2023: Onderzoek naar de seksuele gezondheid van een representatieve groep volwassenen van 18 tot 80 jaar. Available: <https://rutgers.nl/onderzoeken/onderzoek-van-rutgers-onder-een-representatieve-groep-volwassenen-van-18-tot-80-jaar-in-nederland-over-seksuele-gezondheid/> [Accessed on 09.05.2025.]

⁷ Poirson L., Robin M., Shadili G., Lamothe J., et al. Male Victims of Sexual Abuse: Impact and Resilience Processes, a Qualitative Study. *Healthcare*. Vol. 11, No. 13, 2023. Available: <https://www.mdpi.com/2227-9032/11/13/1868> [Accessed on 09.05.2025.]

⁸ Singh M. M., Parsekar S. S., Nair S. N. An Epidemiological Overview of Child Sexual Abuse. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. Vol. 3, No. 4, 2014, p. 430-435. Available: https://journals.lww.com/jfmpc/fulltext/2014/03040/an_epidemiological_overview_of_child_sexual_abuse.28.aspx [Accessed on 09.05.2025.]

⁹ UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF. Available: <https://www.unicef.org/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> [Accessed on 19.02.2025.]

¹⁰ Valsts Policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumus cietušajiem bērniem 2024. gadā [State Police of Latvia. Report on juvenile crime and child victims of criminal offences in 2024]. Available: <https://www.vp.gov.lv/lv/publikacijas-un-parskati#dazadas-publikacijas-par-darba-rezultatiem> [Accessed on 09.05.2025.]

inviolability in Latvia, the issue of sexual harassment, and other yet uncriminalized violations emerging from international obligations, have not been studied in depth before. The findings not only offer original contributions to the field of law, but also encourage broader discussion about the understanding of these offences both within the legal community and in society in general.

1.2. Aims and objectives of the doctoral thesis

The aim of the doctoral thesis is to conduct research on criminal offences against morality and sexual inviolability to identify issues related to the qualification and application of legal norms, as well as to provide recommendations for improving the legal framework.

The objectives of the doctoral thesis are to examine criminal offences against morality and sexual inviolability as set out in Chapter 16 of the Criminal Law¹¹, to explore their historical evolution, as well as their content and practical application in both Latvia and abroad. Moreover, the doctoral thesis explores the role of prostitution within the context of criminal offences against morality and sexual inviolability, along with other related violations affecting these protected interests. To achieve the aim of the doctoral thesis and to identify issues in the application and qualification of legal norms, it is crucial to conduct an analysis of case law. Finally, the thesis aims to provide proposals for improving the legal framework, in accordance with international standards and requirements, in order to promote consistency in the qualification of such offences.

1.3. Research questions

This doctoral thesis focuses on such questions:

- 1) the historical evolution of criminal offences against morality and sexual inviolability in Latvia and its impact on legal framework today;
- 2) an examination of criminal offences against sexual inviolability, i.e., sexual crimes as a category of criminal offences, along with identifying theoretical and practical issues;
- 3) an examination of criminal offences against morality and identification of theoretical and practical challenges thereof.
- 4) an analysis of international regulations, as well as the regulations and case law of countries of the European Union (such as Germany, Austria, Denmark, France, Italy, the Czech Republic, Romania, Estonia,

¹¹ Krimināllikums [Criminal Law]: Law of the Republic of Latvia. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8 July, No. 199/200.

Sweden), as well as selected third countries (such as the United Kingdom, Moldova, India, Canada, Saudi Arabia).

- 5) an assessment of sexual harassment as a criminal offence;
- 6) an analysis of sexual relations with corpses and animals;
- 7) identification of yet uncriminalized forms of violence and recommendations for their criminalization in the Criminal Law of Latvia, including proposed drafts of legal norms.

1.4. Description of the scientific methods used

For this doctoral thesis, research methods such as grammatical, comparative, analytical, historical, as well as inductive and deductive methods have been used.

The grammatical method is used to analyze the content and meaning of legal norms from a linguistic perspective. The comparative method is applied to compare Latvian, foreign, as well as international legal regulations. The historical method is used to analyze the evolution of criminal offences included in Chapter 16 of the Criminal Law.

The analytical method is used to collect and analyze information, including normative legal framework, to draw conclusions and provide recommendations. The inductive method is used by examining case law to identify problems in the application of legal norms and the qualification of criminal offences, which then informs the formulation of proposals. Meanwhile the deductive method is applied by using established theories of criminal law to analyze offences against morality and sexual inviolability, as well as by reviewing the normative legal framework, which leads to relevant conclusions and recommendations.

1.5. Approbation of the results

1.5.1. Publications containing and reflecting the proposals and findings developed during the preparation of the doctoral thesis

1. Zivtiņa E. Draudi un vajāšana – administratīvs pārkāpums vai noziedzīgs nodarījums [*Theats and stalking – Administrative Offence or Criminal Offence*]. Journal "Jurista Vārds", 27 September 2022, No. 39 (1253), p. 30–32.
2. Zivtiņa E. Dzimumneaizskaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā [*Sexual Inviolability as a Constitutional Value and its Protection in the Criminal Law*]. In: The Constitution of the Republic of Latvia – 100. Collection of research papers of the 80th International Scientific Conference of the University of Latvia. Riga: University of Latvia Press, 2022, p. 217–223.

3. Zivtiņa E. Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte [Rape and Sexual Violence: Terminology Issues and Their Topicality]. In: Admissibility and Justifiability of Restrictions of Rights in a Democratic State Governed by the Rule of Law. Collection of research papers of the 81st international scientific conference of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2023, 334.–339. lpp.
4. Zivtiņa E. Piekrišanas izpratne seksuāla rakstura attiecībās [*The Concept of Consent in Sexual Relationships*]. Journal "Jurista Vārds", 25 April 2023, No. 12 (1283), p. 16–18.
5. Zivtiņa E. Prostitūcijas noteikumu pārkāpšana kā sabiedriskās kārtības traucēšana [*Violation of Prostitution Regulations as a Disturbance of Public Order*]. In: Revisiting the Limits of Freedom While Living Under Threat. I. The first collection of research papers in conjunction with the 9th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Riga: University of Latvia Press, 2024, p. 177–183.
6. Liholaja V., Zivtiņa E. Sexual Harassment and Its Differentiation from Other Criminal Offences. Journal of the University of Latvia. Law, No. 15, 2022, p. 70–80.

1.5.2. Conferences where the findings of the doctoral research were presented

1. Participation in the 80th International Scientific Conference of the University of Latvia. Paper presented: "Sexual Inviolability as a Constitutional Value and its Protection in the Criminal Law".
2. Participation in the 81st International Scientific Conference of the University of Latvia. Paper presented: "Rape and Sexual Violence: Terminology Issues and Their Topicality".
3. Participation in the 9th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Participation with a poster presentation: "Prostitution – Sexual Exploitation or Personal Choice?"

2. OUTLINE OF THE DOCTORAL THESIS

2.1. Theoretical basis of the doctoral thesis

The conclusions presented in the dissertation are based not only on international, national, and foreign laws, but also on the views of national and foreign experts in legal doctrine, as well as national, foreign, and international case law. Moreover, while writing the thesis, a broad range of sources was used, including draft legislation and related materials, opinions and statements of international organizations, explanatory dictionaries, statistics, media sources, as well as an interview with a forensic medical expert which was specifically carried out for the purposes of this research. Given that, during this research, the author has published articles and participated in conferences on various aspects of the dissertation topic, both individually and in collaboration with Professor Valentija Liholaja, additionally relies on insights from these sources.

In total, 250 sources have been referenced in this dissertation. Most of these sources are in Latvian, English and German. Sources in Russian have been used to analyze the evolution of criminal offences against morality and sexual inviolability during the period of Latvia's occupation by the Union of Soviet Socialist Republics, commonly known as the Soviet Union.

2.2. Structure of the doctoral thesis and main research results

Apart from the introduction and conclusion, the findings of this doctoral thesis are organized into four chapters, corresponding to the tasks set to achieve the aim of this doctoral thesis.

2.2.1. Introduction of the doctoral thesis

The introduction of the doctoral thesis emphasizes the relevance of the topic, the novelty of the research, the aim of the doctoral thesis, as well as the tasks set to achieve this aim. Moreover, it specifies the sources used and an overview of the research methods applied.

2.2.2. Chapter One: Criminal Offences Against Morality and Sexual Inviolability in History of Latvia

To understand the complex evolution tendencies of criminal law regulation before and after Latvia's occupation, the first chapter is dedicated to the historical

development of the regulation regarding to the criminal offences against morality and sexual inviolability in the territory of Latvia. In this chapter criminal codes in territory of Latvia in force from the Independence Day of Republic of Latvia until the entry into force of the Criminal Law have been examined. The chapter is divided in two subchapters to bring attention to the criminal law tendencies and their differences before and after the occupation of Latvia.

Initially, following the proclamation of Latvia's independence, the laws of the Russian Empire continued to be applied in Latvia until a new legal framework was established. Accordingly, criminal law in the Republic of Latvia was initially governed by the Russian Empire's Criminal Code of 22 March 1903¹². In order to adapt the Criminal Code of 11 March 1903 to the new circumstances, Latvia's Penal Law of 24 April 1933 was drafted¹³. The Penal Law of 24 April 1933 was in force until 26 November 1940.

After 26 November 1940, when Criminal Code of the Russian Socialist Federative Soviet Republic¹⁴ entered in force, the development of Latvia's criminal law system was interrupted since the Republic of Latvia as it used to be had ceased to exist. Consequently, the development of Latvia's democratic legal system also stopped and it was replaced by the Soviet legal system.

The legal system established during Latvia's first period of independence, including the field of criminal law, was completely replaced by Soviet law – a system of law fundamentally incompatible with the principles of a democratic state.

After the restoration of Latvia's independence, it was clear that it is essential to reestablish a criminal law framework that aligns with the principles and values of a democratic state. Consequently, Criminal Law was drafted. However, the Criminal Law was drafted based on 1961 Criminal Code of Latvian Soviet Socialist Republic.¹⁵ Therefore, the influence of soviet law can be seen in

¹² 1903. gada 22. marta Sodū likumi: tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem [Criminal Code of the Russian Empire of 22 March 1903: Translation with Explanations and the Motives for Amendments Adopted During the Period of the Latvian Government]. Prepared by the Special Commission of the Ministry of Justice. 3rd edition. Riga: [b.i.], 1930.

¹³ 1933. g. 24. aprīļa Sodū likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem [Penal Law of 24 April 1933: With Legislative Motives and Detailed Commentary, as well as Alphabetical and Other Indexes]. Compiled by: Pauls Mincis, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Riga: [b.i.], 1934.

¹⁴ Traiņins A., Menšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodekss. Komentārs [Criminal Code of the RSFSR. Commentary]. Edited and with a Foreword by I. T. Golakov, Chair of the Supreme Court of the Soviet Union. Translation from the second edition]. Riga: Grāmatu Apgāds, 1946.

¹⁵ Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss [Criminal Code of Latvian Soviet Socialist Republic]. LPSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1961. 9 February, No. 6.

the Criminal Law and, respectively, also in Chapter 16 of the Criminal Law “Criminal Offences against Morality and Sexual Inviolability”.

While several offences that historically were considered as criminal offences against morality and sexual inviolability are no longer such in the Criminal Law (for example, sexual relationship between men), the Criminal Law includes offences that dates to Latvia’s first independence period, with elements adjusted to fit the conditions of nowadays. For example, as today, rape was a criminal offence during Latvia’s first independence period. The current Criminal Law’s Article 159 (rape) allows both the perpetrator and the victim to be of any gender. However, under the Penal Law of 24 April 1933, the perpetrator could only be a man, the victim – only a woman. The same principle also applied in Soviet criminal law.

Considering the tendencies of societal developments, some elements that used to be essential components of particular criminal offences against morality and sexual inviolability are no longer considered such today. For example, whether the perpetrator and the victim are married or not, does not change the qualification today. the loss of virginity *per se* is not considered an aggravating factor for rape or sexual harassment. However, if as the result of the loss of virginity severe consequences have been caused, these consequences will be considered an aggravating factor of the offence, but not the fact of losing virginity itself.

The history of offences against morality and sexual offences dates to the antic times, therefore, history of these offences could be a topic for another doctoral thesis itself.

Considering the above and due to space constraints of this doctoral thesis, the author analyzed the history of criminal offences against morality and sexual inviolability starting from the proclamation of Latvia’s independence. By choosing the time frame starting from the proclamation of Latvia’s independence, the influence of laws of the Russian Empire, later – Soviet laws, have shaped the criminal law framework of today, including Chapter 16 of the Criminal Law.

2.2.3. Chapter Two: Sexual Offences and Their Constituent Elements

The second chapter is dedicated to the analysis of offences against sexual inviolability, i.e. sexual offences, and their constituent legal elements.

This chapter analyses criminal offences against sexual inviolability, such as rape (Article 159 of the Criminal Law), sexual violence (Article 160 of the Criminal Law), and acts of a sexual nature with a person who has not attained the age of sixteen years (Article 161 of the Criminal Law). Since the elements of these offences partially overlap, they are analyzed collectively, paying special attention to the particular traits of each offence based on its nature and distinctiveness.

First of all, this chapter analyses the concept of sexual inviolability as the legal object of sexual offences and as a protected value inherent to every individual.¹⁶ In this part, the author elaborates on the concept of sexual inviolability and initiates the discussion by examining sexual freedom and sexual inviolability in the narrower sense as integral parts of this broader concept.¹⁷

Secondly, the objective side of sexual offences and the victim are analyzed, with an emphasis on the distinctions and differentiating features of these offences. Special attention is given to the concept of rape and the current understanding of this term in the Criminal Law in relation to international standards, as well as the definition of sexual violence in the description of acts under Article 160 of the Criminal Law. Under the Criminal Law, rape is defined as vaginal intercourse between a man and a woman without the consent of one party. However, this understanding does not fully align with internationally accepted standards regarding the definition and scope of rape.¹⁸

Rape as criminal offence includes any sexual penetration of the body, i.e. vaginal, anal or oral, regardless of the gender of the parties involved.¹⁹

To ensure appropriate legal consequences and terminological consistency in cases of any unlawful vaginal, anal or oral penetration, Chapter 16 of the Criminal Law should be structured in such a way that all forms of unlawful penetration should be incorporated in a single provision as sexual violence,

¹⁶ Liholaja V., Hamkova D. Seksuāla rakstura darbību izpratne un kvalifikācijas problēmjaudājumi [The Understanding and Legal Qualification Issues of Acts of a Sexual Nature]. In: Legal Science: Functions, Significance and Future in Legal Systems I. The 7th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2019, p. 335.

¹⁷ Zivtiņa E. Dzimumneaišķaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā. In: The Constitution of the Republic of Latvia – 100. Collection of research papers of the 80th International Scientific Conference of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2022, p. 219.

¹⁸ Zivtiņa E. Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte [Rape and Sexual Violence: Terminology Issues and Their Topicality]. In: Admissibility and Justifiability of Restrictions of Rights in a Democratic State Governed by the Rule of Law. Collection of research papers of the 81st international scientific conference of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2023, p. 335.

¹⁹ See, for example, Council of Europe. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence, 11.05.2011., Council of Europe Treaty Series No. 210., p. 33. Available: <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6> [Accessed on 02.01.2025.]; International Criminal Court. Elements of Crimes. 2013, p. 26. Available: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf> [Accessed on 27.01.2025.]; United Nations Human Rights Council. A framework for legislation on rape (Model Rape Law): report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences, A/HRC/47/26/Add.1, 2021. Available: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/149/63/PDF/G2114963.pdf?OpenElement> [Accessed on 27.01.2025.]

meaning merging Article 159 with the second, fifth, and sixth part of Article 160. However, this cannot be executed because of the existing sentencing provisions of the Criminal Law.

Furthermore, expressing subjective judgments about whether unlawful acts are “natural” or “unnatural” should be avoided in legal norms. The purpose of a legal provision is to clearly define the conduct that constitutes the objective element of a criminal offence without any subjective judgements. While changing the wording of Article 160 Paragraph 2 of the Criminal Law may not be critical, revising this provision to remove the phrase “in an unnatural manner” would better comply with the principles of legal norm drafting.

Regarding the victim, liability under Article 159 and Article 160 of the Criminal Law is differentiated based on the age of the victim, i.e. whether the person has reached the age of sixteen years or not, thereby emphasizing the age of consent in Latvia. Special liability conditions also apply in cases where the victim was in a helpless state at the time of the offence. A helpless state in Latvia is characterized by situations where the victim either was unable to realize the meaning and significance of the actions performed by the perpetrator and therefore did not resist the unlawful act or was aware of what was performed to them but was physically (for example, because of a specific physical condition of the victim) unable to stop the perpetrator.

Thirdly, the subjective elements of sexual offences have been examined, i.e. the subject and the subjective side (*mens rea*). Sexual offences are considered as crimes committed with direct intent. Therefore, special attention is given also to the reference to the intent of sexual gratification in cases under Article 160 of the Criminal Law, as well as to the manifestation of the *mens rea* of the criminal offence in cases under Article 161 of the Criminal Law, where the victim is a person who has not reached the age of sixteen.

Fourthly, attention is drawn to the qualifying elements of sexual offences in cases where aggravating circumstances are present beyond those included in the base offence, and for which the legislator has established special provisions on criminal liability. For example, not only are rape and sexual violence against a person under the age of sixteen and against a minor analyzed, but rape and sexual violence committed in a group (e.g., by a group of individuals, an organized group, etc.) are also examined, with examples from case law provided and distinctions between offence elements explained depending on the characteristics of the group.

This chapter also examines case law to observe patterns in legal qualification and to identify current issues in the qualification of criminal offences against sexual inviolability. In Latvian case law, certain issues can be observed in cases where, for example, rape or sexual violence is classified as a continued criminal offence, even though, by their nature and substance, such offences cannot constitute continued criminal offences. The author aligns with the view

expressed in legal doctrine that each unlawful act falling under Article 159, 160, or 161 of the Criminal Law should be qualified as a separate criminal offence.²⁰ If, however, features of a continued offence were to ever be established, this should be regarded as a special and exceptional case, depending on the specific circumstances of the particular case.

Foreign legal frameworks were also reviewed to establish how these offences are regulated in other jurisdictions. It is observed that, in most instances, all acts involving penetration of the body fall within the scope of a single statutory provision.

Sexual offences are a category of offences that are studied not only within the field of law but also, for example, in psychology and sociology. Although the author has addressed certain interdisciplinary aspects in this doctoral thesis, the focus remains within the scope of legal science, and sexual offences are analyzed accordingly.

2.2.4. Chapter Three: Criminal Offences Against Morality

This chapter analyzes the elements of criminal offences against morality (criminal offences included in Articles 162 to 166 of the Criminal Law), as well as the criteria for distinguishing between the criminal offences within this group. In addition to these offences, the chapter also addresses the issue of liability for breaches of prostitution restriction regulations, noting that this matter remains unregulated in Latvia to date.

Until 1 April 2013²¹, Article 163 of the Criminal Law provided for criminal liability for repeated violations of prostitution restriction regulations within a one year period. Specifically, if a person repeatedly violated the provisions of the Cabinet of Ministers Regulation No. 32 of 22 January 2008, "Prostitution Restriction Regulations"²² (previously – Cabinet of Ministers Regulation No. 210 of 22 May 2001 "Prostitution Restriction Regulations"²³ and Cabinet of Ministers Regulation No. 427 of 4 November 1998 "Prostitution Restriction

²⁰ Liholaja V., Hamkova D. Seksuāla rakstura darbību izpratne un kvalifikācijas problēmjaūtājumi [The Understanding and Legal Qualification Issues of Acts of a Sexual Nature]. In: Legal Science: Functions, Significance and Future in Legal Systems I. The 7th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2019, p. 340.

²¹ Grozījumi Krimināllikumā [Amendments to Criminal Law]: Law of the Republic of Latvia. Latvijas Vēstnesis, 2012. 27 December, No. 202.

²² Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumi Nr. 210 [Cabinet of Ministers Regulation No. 32 of 22 January 2008 "Prostitution Restriction Regulations"]. Latvijas Vēstnesis, 2008. 25 January, No. 14.

²³ Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2001. gada 22. maija noteikumi Nr. 210 [Cabinet of Ministers Regulation No. 210 of 22 May 2001 "Prostitution Restriction Regulations"]. Latvijas Vēstnesis, 2001. 24 May, No. 80.

Regulations”²⁴). The Cabinet of Ministers Regulation No. 32 of 22 January 2008 “Prostitution Restriction Regulations” establishes restrictions on the provision of sexual services.

From the standpoint of legal theory, if a specific act is prohibited, there should be clearly defined legal consequences for violating that prohibition. While previously mentioned Cabinet of Ministers Regulation No. 32 of 22 January 2008 “Prostitution Restriction Regulations” which sets restrictions on the provision of sexual services, remains in force, there is currently no legal framework establishing legal consequences for violations of these regulations.

Accordingly, the author proposes establishing liability for specific violations of prostitution restriction regulations, while simultaneously allowing individuals who have reached the age of eighteen, which is the legal adult age in Latvia, and voluntarily engage in prostitution to continue doing so, but under certain conditions. Sexual services could be permitted within a clearly defined legal framework, whereby persons who have chosen to provide sexual services would be required to comply with regulations addressing, for example, public health interests (for example, health check-ups).

Special attention is also given to distinguishing the involvement of a person in prostitution, living on the avails of prostitution (pimping), and sending a person for sexual exploitation from human trafficking, taking into account that the elements of these criminal offences partially overlap.

Furthermore, taking into account the growing prevalence of revenge pornography worldwide, and the fact that these acts are also prohibited under the Law on the Restriction of Pornography²⁵ Article 4, author recommends the criminalization of revenge pornography within the framework of Chapter 16 of the Criminal Law. Especially since such an obligation also arises from the European Parliament and Council Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence²⁶ (hereafter also referred to as the “Directive on Combating Violence”). It is further emphasized that, although very few cases might technically fall under Article 145 of the Criminal Law, which addresses unlawful handling of personal data, revenge pornography constitutes a unique and separate criminal offence. Its primary focus is on infringing an individual’s sexual freedom, morality, and dignity. This distinct

²⁴ Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 1998. gada 4. novembra noteikumi Nr. 427 [Cabinet of Ministers Regulation No. 427 of 4 November 1998 “Prostitution Restriction Regulations”]. Latvijas Vēstnesis, 1998. 10 November, No. 336.

²⁵ Pornogrāfijas ierobežošanas likums [Law on the Restriction of Pornography]: Law of the Republic of Latvia. Latvijas Vēstnesis, 2007. 24 May, No. 83.

²⁶ European Parliament and Council Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence. Official Journal of the European Union, 24.05.2024, L 2024/1385.

nature does not align with the intent of Article 145. While data protection violations can sometimes be remedied by deleting or altering the relevant information, the harm caused by revenge pornography is deeply personal and typically cannot be undone by simply removing the material.²⁷ Therefore, to adequately address criminal liability for all instances of revenge pornography, the author proposes amending Paragraph 2 of Article 166 of the Criminal Law to explicitly classify revenge pornography as a criminal offence under the law.

This chapter also analyzes the object of criminal offences against morality, emphasizing morality as a broader concept and, considering the specifics of the Latvian language, viewing sexual morality as a synonym for morality²⁸ within the context of Chapter 16. Furthermore, it emphasizes that any criminal offence infringing on sexual inviolability undoubtedly also affects interests related to morality.

Moreover, case law examples have been examined to identify patterns in legal qualification and to highlight current challenges in the qualification of criminal offences against morality. Additionally, foreign frameworks have been reviewed to analyze how these offences are regulated in other jurisdictions.

2.2.5. Chapter Four: Sexual Harassment and Other Non-Criminalized Forms of Violence, as well as Sexual Acts Against Animals and Corpses

This chapter focuses on those offences for which Latvia is obligated to establish criminal liability in accordance with the previously mentioned Directive on Combating Violence, as well as the Council of Europe Convention of 11 May 2011 on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence²⁹ (hereinafter also referred to as the "Istanbul Convention"). While certain forms of violence outlined in these legal acts are partially covered by the Criminal Law, whereas others are not addressed at all.

For example, neither the Criminal Law nor other legal acts currently contain provisions that ensure protection of victims against all forms of sexual harassment, as required by Latvia's international obligations.

Currently, certain forms of sexual harassment are subject to administrative liability. Meanwhile, Article 160 of the Criminal Law, which provides for liability for sexual violence, is not a suitable basis for holding a person criminally liable for all physical manifestations of this offence. That is, currently, Paragraph 1 of Article 160 of the Criminal Law already covers those cases of physical sexual harassment where the actions have been committed: 1) for the purpose of sexual

²⁷ Kopf S. Avenging Revenge Porn. *Modern American*, Vol. 9, No. 2, 2014, p. 29.

²⁸ Lin T. Sexual Violence and Two Types of Moral Wrongs. *Hypatia*. 2024, p. 1-20.

²⁹ Council of Europe Convention of 11 May 2011 on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence. *Latvijas Vēstnesis*, 2023. 13 December, No. 241.

gratification, and 2) by taking advantage of the state of helplessness of a victim or against the will of the victim by means of violence, threats or using trust, authority or exerting other influence over the victim,

If the above mentioned elements of Article 160 Paragraph 1 are not present, the Criminal Law currently does not provide for liability for other forms of sexual harassment, including its physical manifestations. Moreover, liability arises only if the perpetrator has committed these acts for the purpose of sexual gratification. In cases where the perpetrator is, for instance, asexual, despite having committed the unlawful acts described in Paragraph 1 of Article 160, such person will not be held liable because the element describing the subjective side of the offence – the intent that the acts were committed for the purpose of sexual gratification – is absent. This implies that Paragraph 1 of Article 160 does not even cover all manifestations of physical sexual harassment. Sexual harassment is not limited to acts committed with the purpose of sexual gratification. The motives for committing this offence may also be different. For example, the purpose might not be sexual gratification, but rather control, exerting power, or other objectives unrelated to sexual gratification. Sexual harassment can also be verbal. Although unwanted communication can be a form of sexual harassment, unlike in cases of stalking under Latvian legal framework, the systematic nature of these actions is not a prerequisite for sexual violence. While unwanted communication is certainly harmful in stalking cases as well, the degree of infringement on the interests protected by this offence is such that systematic behavior shall not be considered a fundamental element of this offence.

Sexual harassment can occur in a wide range of everyday situations, such as in public transport, on the street, in a park, and elsewhere. Regardless of where the offence is committed, its fundamental aspect lies in placing the victim in unpleasant, and potentially humiliating or degrading, circumstances. It is also essential to assess whether, under objective conditions, such acts – and no less importantly, the manner in which it is carried out – could have the same effect on another person in comparable circumstances.

Undeniably, cases of sexual harassment involving physical contact in some instances might be easier to identify and therefore tend to carry greater weight in the public eye. Although sexual harassment occurring in digital environment or via mobile communication is also more easily traceable with the involvement of data transmission operators, evidentiary challenges most often arise in cases where the sexual harassment has occurred verbally or through certain types of acts for which no witnesses are present. This aspect is one of the possible reasons why society is often conflicted toward cases of sexual harassment that do not involve physical contact. This, however, has significant consequences when it comes to the prevention of such offences, as this societal attitude creates a situation in which victims may refrain from seeking help solely out of fear of

judgment, including from law enforcement authorities, and out of concern about potential victim blaming, where the victim is accused for being responsible for provoking or contributing to the perpetrator's actions.

Given that this offence violates at least three protected interests – sexual inviolability, morality, as well as dignity – and considering the nature of the offence itself, sexual harassment should be included in Chapter 16 of the Criminal Law. This could be achieved by amending the Criminal Law with Article 160.¹ “Sexual harassment”. Also, but not limited to this purpose, the legal frameworks in regards to sexual harassment in foreign countries have also been analyzed.

While criminal liability for certain types of genital mutilation is established in the Latvian legal framework, Latvia must find a solution to establish liability for all forms of female genital mutilation.

Although Article 150 of the Criminal Law criminalizes the incitement of social hatred and enmity, and its objective elements align with the offence described in the Directive on Combating Violence, – specifically, intentionally inciting violence or hatred directed against a group of persons or a member of such a group, defined by reference to gender, by publicly disseminating, by means of information and communication technologies, material containing such incitement will need to be amended to remove the requirement of “substantial harm” as a constitutive element. This is because there are reasonable doubts as to whether the element of Article 150 of the Criminal Law “substantial harm” fits within any of the exceptions provided in the Paragraph 2 of Article 8 of the Directive on Combating Violence.

Whereas, to impose liability for the offence included in Article 33 of the Istanbul Convention – psychological violence – it is considered that the legislator could include this offence in Chapter 13 of the Criminal Law “Criminal Offences against Health of a Person”, by amending it with a new article. This chapter already includes liability for, for example, intentional bodily harm, as well as threats to commit murder or cause serious bodily injury.

By contrast, criminal liability under the Criminal Law is already established for forced marriages, forced abortion and forced sterilization, stalking (including cyberstalking), and other offences established in the Directive on Combating Violence and the Istanbul Convention, either in separate articles or as elements covered by other legal provisions of the Criminal Law.

Finally, this chapter also brings attention on those criminal offences involving punishable sexual acts, the liability for which is established in other chapters of the Criminal Law, namely, sexual acts involving animals and corpses. According to psychiatric perspectives, sexual acts involving animals and deceased are

classified as paraphilia, meaning, atypical sexual desire.³⁰ The Latvian legislator has established liability for these acts. Sexual acts involving animals are covered by Article 230 of the Criminal Law, which defines liability for cruel treatment and torture of animals. While liability for sexual acts against corpses are covered by Article 228 of the Criminal Law, which defines liability for desecration of graves and corpses. However, if sexual acts are committed with a corpse after the perpetrator has murdered that person and performed such acts *post-mortem*, these actions shall be qualified in accordance with Article 117 Clause 5 of the Criminal Law.

³⁰ Ochoa T. T., Jones C. Defiling the Dead: Necrophilia and the Law. Whittier Law Review Vol. 18, p. 540. Available: <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1099&context=facpubs> [Accessed on 09.02.2025.]

3. MAIN CONCLUSIONS AND PROPOSALS OF THE DOCTORAL THESIS

1. Chapter 16 of the Criminal Law shows the influence of both first independence period of Latvia and the Soviet occupation period in its criminal law regulations. The latter influence reflects a stagnation in the evolution of the Criminal Law, particularly when compared to international tendencies and the legal frameworks in other areas of Latvian law.
2. Sexual inviolability in its broader sense is a right inherent to every individual, deriving from Article 96 of the Constitution. At the same time, this right encompasses two forms of expression – sexual freedom and sexual inviolability in the narrower sense. Sexual freedom is a prerogative granted to individuals who have reached the age of sexual maturity and are capable of understanding the meaning and possible consequences of sexual relations. In contrast, sexual inviolability in the narrower sense refers to a concept applicable to all individuals who, due to their age (i.e., persons under the age of sixteen who have not reached sexual maturity in Latvia), mental development or specific disabilities, are not considered capable of exercising sexual autonomy. However, not all mental developmental disorders, psychiatric conditions or similar conditions automatically imply that a person lacks sexual freedom. Whether an individual was capable of understanding the meaning and consequences of sexual acts must be assessed on a case-by-case basis, with special attention to all the circumstances under which the sexual relationship occurred and the manifestation of the individual's impairments in the given situation.
3. In turn, morality, as an interest within the context of Chapter 16 of the Criminal Law, is part of the overarching concept of morals and is synonymous with sexual morality within the context of Chapter 16. Moreover, any criminal offense that infringes upon the interests of sexual inviolability also infringes upon the interests of morality.
4. One of the ways in which sexual freedom as a right is exercised is by choosing to place limits on it. Paradoxically, this voluntary restriction is the clearest expression of the right to sexual freedom in its fullest form.
5. Under the Criminal Law, rape is a vaginal intercourse between a man and a woman against the will of one of the parties. However, this definition does not correspond to internationally accepted standards regarding the concept and understanding of rape. The concept of rape encompasses any sexual penetration of the body – vaginal, anal or oral – regardless of the gender of the parties involved.

6. To provide appropriate legal consequences and maintain consistent terminology in cases involving any unlawful vaginal, anal, or oral penetration of the body, Chapter 16 of the Criminal Law should be structured so that all such cases are included within a single article as "Sexual Violence", combining Article 159 and Paragraphs 2, 5 and 6 of Article 160 of the Criminal Law. However, this is not feasible due to the rules governing the application of penalties under the Criminal Law. If liability for these acts were set out in different parts of a single article, the indictment would refer to both acts, but only one penalty would be imposed, under the clause providing for the most severe punishment. In Latvia penalties for each act and the final sentence can only be imposed separately if liability is prescribed in separate articles.
7. The term of "sexual violence" refers to all forms of violence involving sexual acts. The current title of Article 160 of the Criminal Law might give a false impression that only the acts listed in this article qualify as sexual violence. Nevertheless, considering the specifics of the Latvian language, this term shall be maintained.
8. A legal norm should not provide a subjective assessment of whether unlawful acts are "natural" or "unnatural", yet Paragraph 2 of Article 160 of the Criminal Law currently contains such wording. The task of the disposition of a legal norm is to specifically define the acts that constitute the objective side of a criminal offense, without any subjective assessment. Although amending the disposition of Paragraph 2 of Article 160 of the Criminal Law is not decisive, the wording of this part of the article would better correspond to the principles of legal drafting by avoiding the phrase "in an unnatural manner," and drafting the norm as follows:

"(2) For a person who commits anal or oral act, or **any other form** of sexual gratification which is related to vaginal, anal or oral penetration of the body of the victim, if such acts have been committed taking advantage of the state of helplessness of a victim or against the will of the victim by means of violence, threats or using trust, authority or exerting other influence over the victim, [..]"
9. If the parties initially voluntarily engage in sexual activity, but at some point during these acts one party wishes to stop while the other party continues, the continuation is to be considered an act committed against the person's will and accordingly qualified as rape or sexual violence under the Criminal Law, depending on the nature of the acts committed.
10. One of the key aspects in the context of sexual offences is the element of threats. Although views in legal doctrine vary, it is reasonable to argue that, in order to establish a direct link between the threats made and the victim's decision to engage in sexual activity, it is necessary to determine that these threats are real or linked to a potentially real situation, it is irrelevant neither whether the threats concern material or non-material harm, nor the point

in time when they might be carried out. What matters is the victim's perception of the threats which subsequently served as the basis for entering into sexual relations, specifically, whether this perception formed the basis for engaging in the sexual act, rather than a voluntarily made decision. The victim's understanding of the reality of the threat may differ from how others would perceive the same situation. Therefore, in such cases, particular attention must be paid to the victim's subjective perception and the causal relationship between that perception and the causal relationship between that perception and their engagement in a sexual act.

11. Those applying the law must pay particular attention to cases where rape or sexual violence has occurred, but the victim has not resisted the perpetrator. Victims of such crimes often show what is called the "freeze response". In these situations, a forensic psychiatric evaluation is important. Moreover, careful consideration of all circumstances of the particular case is essential to avoid the risk of false accusations.
12. Revenge pornography is becoming more widespread worldwide. This offense involves disseminating pornographic material without the consent of the person or persons depicted. Although Article 4 of the Law on the Restriction of Pornography prohibits such acts, the legislature has not established specific criminal liability for revenge pornography under Chapter 16 of the Criminal Law. While the pornographic materials in revenge pornography cases often contain personal data and are distributed without the consent of person or persons depicted, the offense does not fall within the scope of Article 145 of the Criminal Law which establishes liability for illegal activities involving the personal data of natural persons. In some cases where data protection violations occur, the harm may be addressed by, for example, deleting the information. However, in revenge pornography cases, the impact is personal and lasting, as what has been distributed cannot be unseen or erased from the memories of those who have viewed the material.
13. Revenge pornography as an offense infringes upon an individual's sexual freedom, morality and dignity. Since sexual freedom is a right with a special element of sensitivity, it cannot be treated the same as other violations related to the processing of personal data. Therefore, cases of revenge pornography require a special protective measure for individual rights separate from the legal framework governing unlawful processing of personal data. Accordingly, it is advisable to amend the second paragraph of Article 166 of the Criminal Law to establish liability for revenge pornography in all cases, regardless of whether significant harm has been caused by the offense. The necessity to criminalize revenge pornography is also required by the provisions set out in the European Parliament and Council Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence.

14. To establish criminal liability for all cases of revenge pornography, Paragraph 2 of Article 166 of the Criminal Law could be drafted as follows:

“(2) For a person who commits visiting or demonstration of such pornographic performance or handling of such materials of pornographic nature which contain child pornography, sexual activities of people with animals, necrophilia or sexual gratification in a violent way, **or the distribution of pornographic material without the consent of the person depicted therein** – [..”
15. Currently, Latvia lacks specific and comprehensive legal regulation addressing violations of prostitution-related restrictions. This has created a situation where sectoral limitations exist, but breaches of these restrictions carry no legal consequences. In practice, such cases are often addressed through administrative liability for public order disturbances. This practice should be discontinued, as these legal provisions were designed to regulate other matters. The legislator must choose the appropriate type of sectoral policy regulation and accordingly address the existing situation to ensure not only legal certainty but also the protection of all parties involved in the industry, both from the perspective of service provision and service reception. In the past, attempts have been made to draft regulatory frameworks for the sector. However, these efforts have so far been unsuccessful.
16. The prostitution industry involves risks and public opinion on it is often divided. However, this should not be a reason to neglect the sector. Especially, because many of these risks are evident and recognizing that prostitution will continue to exist even if criminal liability is imposed for providing or receiving such services, the state must establish regulations that offer maximum protection to all individuals involved by creating the safest possible environment for everyone involved. One possible solution could be to permit individuals to engage in prostitution once they have reached the age of eighteen, which is the age of majority in Latvia, subject to certain conditions. Such conditions might include registration, regular health checks and other related requirements. Administrative sanctions should apply only if a person fails to comply with these legal obligations.
17. Involvement in prostitution is often closely linked to the concept of human trafficking. Although, for example, the constituent elements set out in Article 154¹ (Human Trafficking), Article 164 (Involvement of a Person in Prostitution and Use of Prostitution), Article 165 (Living on the Avails of Prostitution), and Article 165¹ (Sending a Person for Sexual Exploitation) partially overlap, it is important to emphasize that in cases of human trafficking, the defining feature of the offence is the purpose of exploitation, which characterizes the subjective element of the offence. By contrast, in cases under Article 164 of the Criminal Law it is not necessary to establish a purpose of exploitation – it is sufficient to establish the objective

elements set out in the Article 164. Meanwhile, although offences under Article 165 require for the purpose of enrichment, this alone is insufficient for the offence to be qualified under Article 154¹ under the provisions of the Criminal Law. In such cases, the specific objective criteria listed in the Paragraph 1 of Article 154² must also be fulfilled. Furthermore, unlike Article 154¹, offences under Article 165¹ involve sending a person for sexual exploitation with their consent. At the same time, the classification of an offence under Articles 164, 165, or 165¹ does not exclude the separate qualification of specific acts under Article 154¹ of the Criminal Law, provided that the constituent elements of that offence are fulfilled.

18. Sexual harassment as an offence can affect at least three interests protected by the Criminal Law: 1) sexual inviolability (which includes sexual freedom and therefore also sexual self-determination), 2) morality and 3) dignity. Sexual inviolability in the context of sexual harassment is infringed when a person's right to choose with whom and how to engage in acts of a sexual nature is affected. Such acts are not limited to sexual intercourse or any other form of penetration.
19. Currently, certain forms of sexual harassment are subject to administrative liability. Considering the nature of sexual harassment as an offence, which highlights the sexual character of this offence, and, accordingly, the infringement of the interests of sexual inviolability and morality as the direct objects, as well as acknowledging the harmfulness of the offence and the necessity of prevention to avoid the commission of more severe sexual crimes and recidivism, this offence should be included in Chapter 16 of the Criminal Law. Dignity, as one of the interests affected by this offence, particularly emphasizes that such an offence, which infringes upon multiple interests protected by the Criminal Law, must be included in the Criminal Law, regardless of the form in which this offence is expressed.
20. Despite international obligations, neither the Criminal Law nor other legislative acts currently contain provisions that ensure protection for victims against all forms of sexual harassment. Although the physical expression of sexual harassment is partially covered by Paragraph 1 of Article 160 of the Criminal Law, this provision does not provide comprehensive protection. A key element of Paragraph 1 of Article 160 is the intent of sexual gratification. While sexual harassment is often committed to satisfy such desire, it may also be committed for other reasons – such as to humiliate the victim or to assert dominance over them (e.g., in the context of employment relationships). Currently, the Criminal Law does not provide for liability in cases of such sexual harassment.
21. Considering the above, and in order to comply with the requirements of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence of 11 May 2011, namely the Istanbul

Convention, the author proposes establishing liability for sexual harassment by introducing a new legal provision – Article 160¹ – into the Criminal Law, with the provisions of its Paragraph 1 and Paragraph 2 formulated as follows:

“Article 160¹. Sexual harassment

- (1) Unwanted physical, verbal, or written conduct of a sexual nature, the purpose or effect of which is to create an intimidating, hostile, humiliating, degrading, or offensive environment, or otherwise infringe upon the dignity of the victim, – [..]
- (2) For the criminal offence provided for in the first paragraph of this Article, if committed by abusing trust, authority, or any other form of influence over the victim, – [..]”

22. Latvia’s obligation to establish liability for certain forms of violence arises from the European Parliament and Council Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence, as well as from the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence of 11 May 2011, also known as the Istanbul Convention. Some of the forms of violence mentioned therein are only partially covered by the Criminal Law, while certain types of these offences are not covered at all.

23. To incorporate the requirements of Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council on combating violence against women and domestic violence and the Istanbul Convention into the Latvian legal framework, the author, in addition to the previously proposed drafts concerning revenge pornography and sexual harassment, also proposes the following drafts of legal provisions:

23.1. To establish liability for all forms of genital mutilation, Point 3 of Paragraph 16 in Annex 3 “Criteria for the Specification of the Seriousness Level of Bodily Injury”, of the Law “On the Procedures for the Coming into Force and Application of the Criminal Law” could be formulated as follows:

“16. Loss of organ or the function thereof is:

[..]

3) loss of an organ or the function thereof which is expressed as:

[..]

- c) loss of reproductive capacity (the loss of ability to perform sexual intercourse, impregnation and fertilization capacity, capability to give birth), and also full or partial removal of external genital organs, including full or partial removal of clitoris, labia minora or majora, or infibulation, **or any other form of mutilation**, except for manipulations carried out due to medical indications.”

- 23.2. To provide for liability for coercing or procuring a woman or a girl, as well as to differentiate liability provisions based on the age of the victim, the Criminal Law could be supplemented with Article 125.1 in the following wording:
- “Article 125.¹ pants. Coercion or procurement of genital mutilation.
- (1) For coercion or procuring the complete or partial removal of external genitalia, including the complete or partial removal of the clitoris, the labia minora or majora, or infibulation, or any other form of mutilation, except for manipulations carried out due to medical indications, – [..]
 - (2) For the criminal offence provided for in the first paragraph of this Article, if committed against a minor, – [..]
 - (3) For the criminal offence provided for in the first paragraph of this Article, if committed against a person who has not reached the age of sixteen, – [..]
24. To comply with the requirements of Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council on combating violence against women and domestic violence regarding the offense of intentionally inciting violence or hatred against a group of persons or a member of such a group defined by reference to gender, by publicly disseminating material containing such incitement through information and communication technologies (Article 8), it may be necessary for the legislator to clarify Article 150 of the Criminal Law by removing “substantial harm” as an essential element of the offence under Article 150. It is debatable whether the element “substantial harm” corresponds to any of the exceptions listed in Paragraph 2 of Article 8 of the Directive (EU) 2024/1385 of the European Parliament and of the Council on combating violence against women and domestic violence, which gives the right to Member States to restrict punishability only to conduct carried out in a manner likely to disturb public order or which is threatening, abusive, or insulting.
25. To establish liability for the offence of psychological violence as defined in Article 33 of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, namely the Istanbul Convention, the legislator could provide for such liability under Chapter 13 of the Criminal Law “Criminal Offences Against a Person’s Health” which already establishes liability for intentional bodily harm, as well as for threats to commit murder or and to inflict serious bodily injury. Although, in accordance with Paragraph 3 of Article 78 of the Istanbul Convention, any State may reserve the right to provide for non-criminal sanctions, instead of criminal sanctions, for the behaviors referred to in Article 33, namely psychological violence, Latvia has not reserved such a right.

LIST OF REFERENCES AND OTHER SOURCES

Literature

1. 1903. gada 22. marta Sodū likumi: tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem [Criminal Code of the Russian Empire of 22 March 1903: Translation with Explanations and the Motives for Amendments Adopted During the Period of the Latvian Government]. Prepared by the Special Commission of the Ministry of Justice. 3rd edition. Riga: [b.i.], 1930.
2. 1933. g. 24. aprīļa Sodū likums: ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem [Penal Law of 24 April 1933: With Legislative Motives and Detailed Commentary, as well as Alphabetical and Other Indexes]. Compiled by: Pauls Mincks, Herberts Ehlerss, Pēteris Jakobi, Jānis Lauva. Riga: [b.i.], 1934.
3. Liholaja V., Hamkova D. Seksuāla rakstura darbību izpratne un kvalifikācijas problēmjautājumi [The Understanding and Legal Qualification Issues of Acts of a Sexual Nature]. In: Legal Science: Functions, Significance and Future in Legal Systems I. The 7th International Scientific Conference of the Faculty of Law of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2019.
4. Traiņins A., Menšagins V., Višinska Z. KPFSR Kriminālkodekss. Komentārs [Criminal Code of the RSFSR. Commentary]. Edited and with a Foreword by I. T. Golakov, Chair of the Supreme Court of the Soviet Union. Translation from the second edition]. Riga: Grāmatu Apgāds, 1946.
5. Zivtiņa E. Dzimumneaižskaramība kā Satversmē nostiprināta vērtība un tās aizsardzība Krimināllikumā [Sexual Inviolability as a Constitutional Value and its Protection in the Criminal Law]. In: The Constitution of the Republic of Latvia – 100. Collection of research papers of the 80th International Scientific Conference of the University of Latvia. Riga: University of Latvia Press, 2022.
6. Zivtiņa E. Izvarošana un seksuāla vardarbība: jēdzienu problemātika un tās aktualitāte [Rape and Sexual Violence: Terminology Issues and Their Topicality]. In: Admissibility and Justifiability of Restrictions of Rights in a Democratic State Governed by the Rule of Law. Collection of research papers of the 81st international scientific conference of the University of Latvia. Riga: The University of Latvia Press, 2023.
7. Kopf S. Avenging Revenge Porn. *Modern American*, Vol. 9, No. 2, 2014, p. 22–34.
8. Lin T. Sexual Violence and Two Types of Moral Wrongs. *Hypatia*. 2024, p. 1–20.
9. Ochoa T. T., Jones C. Defiling the Dead: Necrophilia and the Law. *Whittier Law Review* Vol. 28. Available: <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1099&context=facpubs> [Accessed on 09.02.2025.]
10. Poirson L., Robin M., Shadili G., Lamothe J., et al. Male Victims of Sexual Abuse: Impact and Resilience Processes, a Qualitative Study. *Healthcare*. Vol. 11, No. 13, 2023. Available: <https://www.mdpi.com/2227-9032/11/13/1868> [Accessed on 09.05.2025.]

11. Singh M. M., Parsekar S.S., Nair S. N. An Epidemiological Overview of Child Sexual Abuse. *Journal of Family Medicine and Primary Care*. Vol. 3, No. 4, 2014, p. 430–435. Available: https://journals.lww.com/jfmpc/fulltext/2014/03040/an_epidemiological_overview_of_child_sexual_abuse.28.aspx [Accessed on 09.05.2025.]

Legal Acts

12. European Parliament and Council Directive (EU) 2024/1385 on combating violence against women and domestic violence. *Official Journal of the European Union*, 24.05.2024, L 2024/1385.
13. Council of Europe Convention of 11 May 2011 on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence. *Latvijas Vēstnesis*, 2023. 13 December, No. 241.
14. Grozījumi Krimināllikumā [Amendments to Criminal Law]: Law of the Republic of Latvia. *Latvijas Vēstnesis*, 2012. 27 December, No. 202.
15. Pornogrāfijas ierobežošanas likums [Law on the Restriction of Pornography]: Law of the Republic of Latvia. *Latvijas Vēstnesis*, 2007. 24 May, No. 83.
16. Krimināllikums [Criminal Law]: Law of the Republic of Latvia. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 8 July, No. 199/200.
17. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss [Criminal Code of Latvian Soviet Socialist Republic]. LPSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1961. 9 February, No. 6.
18. Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2008. gada 22. janvāra noteikumi 410 [Cabinet of Ministers Regulation No. 32 of 22 January 2008 "Prostitution Restriction Regulations"]. *Latvijas Vēstnesis*, 2008. 25 January, No. 14.
19. Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 2001. gada 22. maija noteikumi Nr. 210 [Cabinet of Ministers Regulation No. 210 of 22 May 2001 "Prostitution Restriction Regulations"]. *Latvijas Vēstnesis*, 2001. 24 May, No. 80.
20. Prostitūcijas ierobežošanas noteikumi. Ministru kabineta 1998. gada 4. novembra noteikumi Nr. 427 [Cabinet of Ministers Regulation No. 427 of 4 November 1998 "Prostitution Restriction Regulations"]. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 10 November, No. 336.

Other materials

21. Valsts Policija. Pārskats par nepilngadīgo noziedzības stāvokli un noziedzīgos nodarījumus cietušajiem bērniem 2024. gadā [State Police of Latvia. Report on juvenile crime and child victims of criminal offences in 2024]. Available: <https://www.vp.gov.lv/lv/publikacijas-un-parskati#dazadas-publikacijas-par-darba-rezultatiem> [Accessed on 09.05.2025.]
22. Centers for Disease Control and Prevention. Intimate Partner Violence, Sexual Violence, and Stalking Among Men. Available: <https://www.cdc.gov/intimate-partner-violence/about/intimate-partner-violence-sexual-violence-and-stalking-among-men.html> [Accessed on 09.05.2025.]
23. Council of Europe. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence, 11.05.2011., Council of Europe Treaty Series

- No. 210. Available: <https://rm.coe.int/ic-and-explanatory-report/16808d24c6> [Accessed on 02.01.2025.]
24. European Union Agency for Fundamental Rights. One in three women in the EU have experienced violence. Available: <https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-gender-violence-survey-key-results> [Accessed on 19.02.2025.]
 25. Eurostat. Crime statistics. Available: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics [Accessed on 19.02.2025.]
 26. International Criminal Court. Elements of Crimes. 2013. Available: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Publications/Elements-of-Crimes.pdf> [Accessed on 27.01.2025.]
 27. Rutgers. Monitor Seksuele Gezondheid 2023: Onderzoek naar de seksuele gezondheid van een representatieve groep volwassenen van 18 tot 80 jaar. Available: <https://rutgers.nl/onderzoeken/onderzoek-van-rutgers-onder-een-representatieve-groep-volwassenen-van-18-tot-80-jaar-in-nederland-over-seksuele-gezondheid/> [Accessed on 09.05.2025.]
 28. UNICEF. Over 370 million girls and women globally subjected to rape or sexual assault as children – UNICEF. Available: <https://www.unicef.org/press-releases/over-370-million-girls-and-women-globally-subjected-rape-or-sexual-assault-children> [Accessed on 19.02.2025.]
 29. United Nations Human Rights Council. A framework for legislation on rape (Model Rape Law): report of the Special Rapporteur on Violence against Women, Its Causes and Consequences, A/HRC/47/26/Add.1, 2021. Available: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/149/63/PDF/G2114963.pdf?OpenElement> [Accessed on 27.01.2025.]
 30. Welt. Zahl der Sexualstraftaten gegen Frauen innerhalb von zehn Jahren fast verdoppelt. Available: <https://www.welt.de/vermishtes/article254159100/Zahl-der-Sexualstraftaten-gegen-Frauen-innerhalb-von-zehn-Jahren-fast-verdoppelt.html> [Accessed on 19.02.2025.]